FİNANSAL OKURYAZARLIK BECERİLERİ ETKİNLİK KİTABI

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

ISBN: 978-975-11-6491-9

Genel Yayın Yönetmeni
Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü
Bilgen KERKEZ

Editör
Nihan BELGE
Dr. Mustafa KANDIRMAZ

Yazarlar
Kemal ŞİMŞEK
Keziban KODAZ
İrem ÖZMEN BAĞCI

Dil Uzmanı
Ferhat ER

Program Geliştirme Uzmanı
Bilgen KERKEZ

Rehberlik Uzmanı
Nuri ARSLAN

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Bülent AKÇA

Görsel Tasarımcı
Eyup DUMAN
Ali ÖZTAŞ

2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 4
FİNANSAL OKURYAZARLIK 5
TEMEL KAVRAMLAR 7
KAVRAM HARİTASI 8
1. KONU: FİNANSAL KAVRAMLAR 9
1. ETKİNLİK: PARALARIMIZI TANIYALIM 15
2. ETKİNLİK: BANKA ÇALIŞANLARI İLE RÖPORTAJ 16
3. ETKİNLİK: DÖVİZ KURU HESAPLAMAYI ÖĞRENİYORUM 17
4. ETKİNLİK: MEVDUAT HESABI 18
5. ETKİNLİK: KREDİ HESABI 19
6. ETKİNLİK: FATURALARIMIZI İNCELİYORUZ 20
7. ETKİNLİK: BORSA VE HİSSE SENEDİ 21
8. ETKİNLİK: BİREYSEL EMEKLİLİK 23
2. KONU: BÜTÇE 24
Bütçe Yapmanın İpuçları 24
Bütçe Yapmanın Basamakları 25
Bütçe Planlama 25
1. ETKİNLİK: AİLE BÜTÇESİ PLANLIYORUM 26
2. ETKİNLİK: BÜTÇEYİ YÖNETMEK 27
3. ETKİNLİK: GEZİ BÜTÇESİ 30
3. KONU: TÜKETİM 31
Planlı Satın Alma Davranışı 33
1. ETKİNLİK: BÜTÇEDE ÖNCELİĞİMİ BELİRLİYORUM 34
2. ETKİNLİK: İSTEK Mİ, İHTİYAÇ MI? 35
3. ETKİNLİK: TAKSİTLE ALIYORUM 37
4. ETKİNLİK: BİLİNÇLİ TÜKETİCİ 38
4. KONU: TASARRUF 40
1. ETKİNLİK: BİLİNÇLİ TASARRUF 41
2. ETKİNLİK: ACİL DURUM FONU 43
3. ETKİNLİK: HARCAMA PLANI YAPIYORUM 44
4. ETKİNLİK: HARCAMA PLANINI YÖNETMEK 45
5. KONU: TÜKETİCİ VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI 48
1. ETKİNLİK: TÜKETİCİ HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM 49
2. ETKİNLİK: AYIPLI MAL SATIŞI 50
KAYNAKÇA 52
GÖRSEL KAYNAKÇA 53

ÖN SÖZ

> "21. yüzyılda okuryazar olmayan kişiler, okuma yazmayı bilmeyenler değil; öğrenmeyi bilmeyen öğrendiklerini unutup yeniden öğrenmeyi beceremeyen kişiler olacaktır.
>
> Alvin Toffler

Yazı sembollerini algılama, anlamlandırma, seslendirme ile başlayıp okuma becerilerinin etkin bir şekilde kullanılmasını ifade eden "okuryazarlık"ın kelime anlamı günümüzde oldukça genişlemiş; yeni tanımlamalara ihtiyaç duyulmuştur. Okuryazarlık günümüzde etkili iletişim kurabilmenin, kuşaklar ve kültürler arası bağların kuvvetlenmesinin ve kültür aktarımında kopukluk yaşanmamasının en önemli sağlayıcısıdır. Yaşam boyu okuryazarlık becerisini sürekli geliştirmek ve yenilemek bireyi ve toplumu güçlendirmekle kalmaz, ülkenin gücüne de katkıda bulunur.

21. yüzyılın öğrenenlerinin en önemli ihtiyacı; gerekli olan bilgiye zamanında ve nasıl ulaşacaklarını öğrenmeleri, teknolojiyi faydalı kullanabilmeleri, eriştikleri bilgiler içinden ihtiyaçlarını analiz edip seçim yapabilmeleri gibi üst düzey zihinsel becerilere sahip olmalarıdır.

Okuryazarlık, yeni çalışmalarda toplumun çoğu kesimi tarafından ortak anlamlandırılan iletişimsel simgelerin etkin ve işlevsel biçimde kullanılabilmesi becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bilginin hızla yenilendiği, üretildiği ve dağıtıldığı günümüz çağında toplumun beklentileri ve değerleri sürekli değişmekte, ortak kabuller de bu değişime ayak uydurmaktadır. Dolayısıyla okuryazarlık, 21. yüzyılın öğrenenlerinin sahip olması gereken bir beceri olarak öne çıkmaktadır.

Okuryazarlık becerilerini edinmiş bir birey; bilgiyi nerede ve nasıl arayacağını, merak duygusunu keşfetmeyle nasıl pekiştireceğini, yeni kazanımlarını eski deneyimleriyle analiz edip eklektik yaklaşımla bilgiyi ayrıştırabilmeyi öğrenmiştir. Hızla değişen küresel dünyada rekabet edebilmek için bireylerin ve toplumun algılama, anlama ve yorumlama becerilerinin gelişmesine ihtiyaç duyulduğundan öğrenim süreci içinde bu nitelikleri kazanmış bireyler ve onların dönüştürücü gücünden faydalanan toplumlar dünyamızı şekillendiren koşullara uyum sağlayacaktır.

Günümüzde "okuryazarlık" geleneksel tanımlamalarla sınırlandırılmış olarak sadece okuyup yazabilmek değildir. UNESCO, 1946'dan bu yana evrensel çapta okuryazarlık çabalarının ön saflarında yer almakta ve herkes için okuryazar bir dünya hedefini geliştirmektedir. Herkesin okuryazar olduğu bir dünyada bireyler hedeflerine daha ekonomik yollarla ulaşacak, bilgi ve potansiyellerini geliştirebilecek ve yaşama aktif olarak katılmalarını sağlayan bir öğrenme sürekliliğinin içinde yer alacaklardır. Okuryazarlık; bireyin gözünü açtığı andan itibaren hayata uyum sağlayabilmesi, etkili iletişim kurabilmesi, günlük yaşantısını verimli bir şekilde devam ettirebilmesi hatta dijitalleşen dünyada sanal ile gerçek arasında denge kurabilmesi ve kendi adına doğru ile yanlışı ayırt edebilmesi için gerekli olan temel bir beceridir.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Öğretim Programları ve Ders Kitapları Daire Başkanlığınca hazırlanan "Okuryazarlık Seti" bireyin farklılıklarını gözeterek onlara bilgiye ulaşma ve öğrendiklerini değerlendirebilme yolunda rehber olan öğretmenlerimiz için yol gösteren el kitaplarından oluşmaktadır.

Okuryazarlık Seti; 21. yüzyıl becerilerinin gelişimini, bütüncül eğitim anlayışını dikkate alır. Bu kitaplar, çağın getirdiği yeniliklere ve gelişmelere göre seçilen alanlara yönelik hazırlanmıştır. Kitapların içinde yer alan etkinliklerin öğretmenlerimizin öğrencilere rehberliğinde önlerini aydınlatması arzu edilmektedir.

FİNANSAL OKURYAZARLIK

Finans kelimesi para, fon ve kaynak olarak tanımlanır. Parayı yönetme sanatı ve bilimidir. Günümüzde paranın kazanılması kadar kazanılan paranın en iyi şekilde kullanılması ve değerlendirilmesi de önemlidir. Finans kelimesinden türetilmiş olan finansman ise ihtiyaç duyulan paranın sağlanması veya temin edilmesidir. Finansal yönetim hem paranın sağlanması hem de sağlanan paranın en iyi şekilde kullanılmasını ifade eder.

Okuryazarlık kelimesi önüne aldığı kelimeye göre şekillenir ve önündeki kelimeyi düşünebilme, anlayabilme, yorumlayabilme becerisine sahip olmayı ifade eder. Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal hizmet ve ürünlere ilişkin bilgi sahibi olmasını ve bu bilgilerini kullanarak doğru kararlar verebilmesini ifade eder. Finansal bilgi, tüketicilerin parasal durumlarının ve sonuçlarının farkına varmalarını sağlayan özel bilgilerdir. Finansal okuryazarlık ise bireylerin paranın yönetilmesine ve kullanılmasıyla ilgili bilinçli değerlendirmeler yapabilme ve etkili kararlar alabilme becerisidir. Finansal okuryazarlıkla ilgili iki temel unsur ön plana çıkmaktadır. Birincisi, bireylerin mali kaynaklarını etkili bir biçimde yönetebilecek bilgi ve beceriye sahip olması, ikincisi ise bu bilgi ve beceriyi kullanma kabiliyetidir. Bu ise finansal kavramlar, ürünler ve hizmetler konusunda bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Finansal okuryazarlık ilk kez 20. yüzyılda resmî bir şekilde öğretilmeye başlatılmıştır. Finansal okuryazar olan bireylerin bazı özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Satın almak istediği ürün veya hizmet seçeneklerini karşılaştırır.
- Gelir ve gider arasında denge kurar.
- Birikimlerini tasarrufa dönüştürür.
- Yatırımını yönetir.
- Finansal amaçlarına yönelik doğru kararlar verir.
- Finansal dolandırıcılık girişimlerine karşı bilinçlidir.
- Kredi kullanımı noktasında gerekli dikkati gösterir.

Finansal okuryazarlık konusunda bilgi sahibi olunması, finansal hizmet ve ürünlere ilişkin verilecek kararların daha iyi yönetilmesini ve maksimum kazanç elde edilmesini sağlar. Buna finansal başarı denir. Finansal başarı çoğu zaman zengin olmayı gerektirmez. Sınırlı kaynaklarla amaçlarını gerçekleştiren bir kişi, çok daha fazla parası olan ancak gelirinin nereye gittiğini anlayamayan bir kişiye göre daha başarılıdır.

- Hedefleri planlama
- Geliri ve harcamaları planlama
- Tüketim ve tasarrufları planlama
- Borç planlama
- Güvenlik, sigorta planlama
- Yatırımları planlama

Yaşamın her evresinde finansal okuryazarlık hayatın olağan akışında bulunur. Çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık döneminde alınan kararlar kişinin gelecekte vereceği finansal kararlarını belirler. On üç yaşındaki bir çocuk, cebindeki parayla kantinden ne alabileceğinin hesabını yaparken elli yaşındaki bir insan emeklilik için tasarruflarının planını yapmaktadır. Finansal okuryazarlık sayesinde bireyler sağlam kararlar alarak finansal olarak varoluşlarını sürdürür.

Finansal okuryazar olan bireyler;

- Gelir-gider dengesi gözetir, bütçe oluşturabilir, buna göre finansal karar alabilir.
- Reklamları ve teklifleri objektif bir gözle analiz edebilir. Aldanmaz.
- En üst seviyede tasarruf, yatırım, harcama kalemleri oluşturabilir.
- Finansal tercihlerini ailesine ve diğer kişilere açıklayabilir.
- Ani durumlar için birikim ve sigorta oluşturur.
- Finansal alanda yardım alabileceği kişi ve kuruluşları seçebilir.
- Vergiler ve faturalar gibi ödemelerde bilinçlidir.
- Kredi, kredi kartı, vade, taksit gibi harcama opsiyonlarını şartlarına uygun olarak seçebilir.
- Finansal kararlarında özgüvene sahiptir.
- Pazarlık yapabilir, anlaşma zemininde sağlam argümanlara sahiptir.
- Tüketici haklarını bilir; ayıplı mal, iade, değişim gibi konularda gereğini yapabilir.

TEMEL KAVRAMLAR

BANKA: Mevduat veya başka yollarla tasarruf sahiplerinden topladığı veya elde ettiği sair fonları, kendi hesabına ödünç verme, iskonto etme gibi yollarla kullanmayı faaliyet konusu yapan, mevzuatın aradığı şartlara göre kurulan finans kurumudur.

BİREYSEL EMEKLİLİK: Bireylerin geleceklerini garanti altına almak için bankalar veya çeşitli finans kurumları aracılığıyla yaptıkları tasarruf olarak ifade edilmektedir.

BORSA: Borsa genel olarak, devlet denetimi altında alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği piyasa, olarak ifade edilmektedir.

BÜTÇE: Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerinin tümü olarak ifade edilmektedir.

DÖVİZ: Ülkeler arası ödemelerde kullanılabilecek para, çek, poliçe vb. her türlü ödeme aracı veya yabancı ülke parası olarak ifade edilmektedir.

EKONOMİ: İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü, iktisat olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle bu ilişkileri inceleyen bilim dalı, iktisat olarak ifade edilmektedir.

FATURA: Fatura, İtalyancadan Türkçeye geçmiştir. TDK faturayı; satılan bir malın cinsini, miktarını ve fiyatını bildirmek için satıcının alıcıya verdiği hesap pusulası olarak tanımlamaktadır.

FİNANS: TDK, finans kelimesini "para, mal ve mali işler" şeklinde tanımlamaktadır.

FON: Belirli bir iş için gerektikçe harcanmak üzere ayrılıp işletilen para, kaynak olarak tanımlanmaktadır. Bir kuruluşun mali kaynaklarının tümünün göstergesi olarak da ifade edilebilir.

GELİR: Bir kimseye veya topluluğa belli zamanlarda, belli yerlerden gelen para, varidat olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanım ise bir ekonomik birimin belli bir süre içinde kazandırdığı aylık, kira vb. getiri, varidat, irat olarak tanımlanmaktadır.

GİDER: TDK 'ye göre gider kelimesinin iki farklı anlamı bulunmaktadır. İlki harcama, sarfiyat olarak ifade edilmiştir. İkinci anlamı ise temel ihtiyaçları karşılamak için ödenmesi gereken para olarak tarif edilmektedir.

HİSSE SENEDİ: Anonim şirketlerin sermayesinin belli bir kısmını temsil eden, ilgili yasa şartlarına uygunluğu onaylanmış ve bu doğrultuda düzenlenmiş kıymetli evraklardır.

KREDİ: TDK sözlüğünde "Borç ödemede güvenilir olma durumu, ödünç alınan veya verilen mal, para" olarak ifade edilmektedir.

MEVDUAT: Belli bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara faizle yatırılan para, tevdiat.

PARA: Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit olarak ifade edilmektedir.

SİGORTA: Aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, kuramların, prim adı verilen belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan fonların, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu zarara uğrayanların zararını karşılama amacıyla hasar öncesi duruma getirmek amacıyla kullanılan bir ekonomik düzenlemedir.

TAHVİL VE BONO: Tahviller, devletin veya özel şirketlerin ödünç para almak için çıkardığı borçlanma araçlarıdır. Eğer tasarruflar en geç bir yıl içinde geri alınmak üzere ödünç verilmişse adı bono, bir yıldan daha uzun bir süre sonra geri alınmak üzere ödünç verilmişse adı tahvil olur.

TASARRUF: Genel ve basit anlamı ile tasarruf gelirin tüketime harcanmayan kısmı olarak tanımlanmaktadır.

TÜKETİCİ: Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kimse, müstehlik, üretici karşıtı olarak tanımlanmaktadır.

YATIRIM: Günlük hayatta yatırım, kâr amaçlı olarak ekonomik değerlerin bir işe yönelmesidir.

ZORUNLU DEPREM SİGORTASI: Bir doğa olayı olan depremin vereceği zararlara karşı alınan önlem kapsamında yapılan bir sigortadır.

KAVRAM HARİTASI

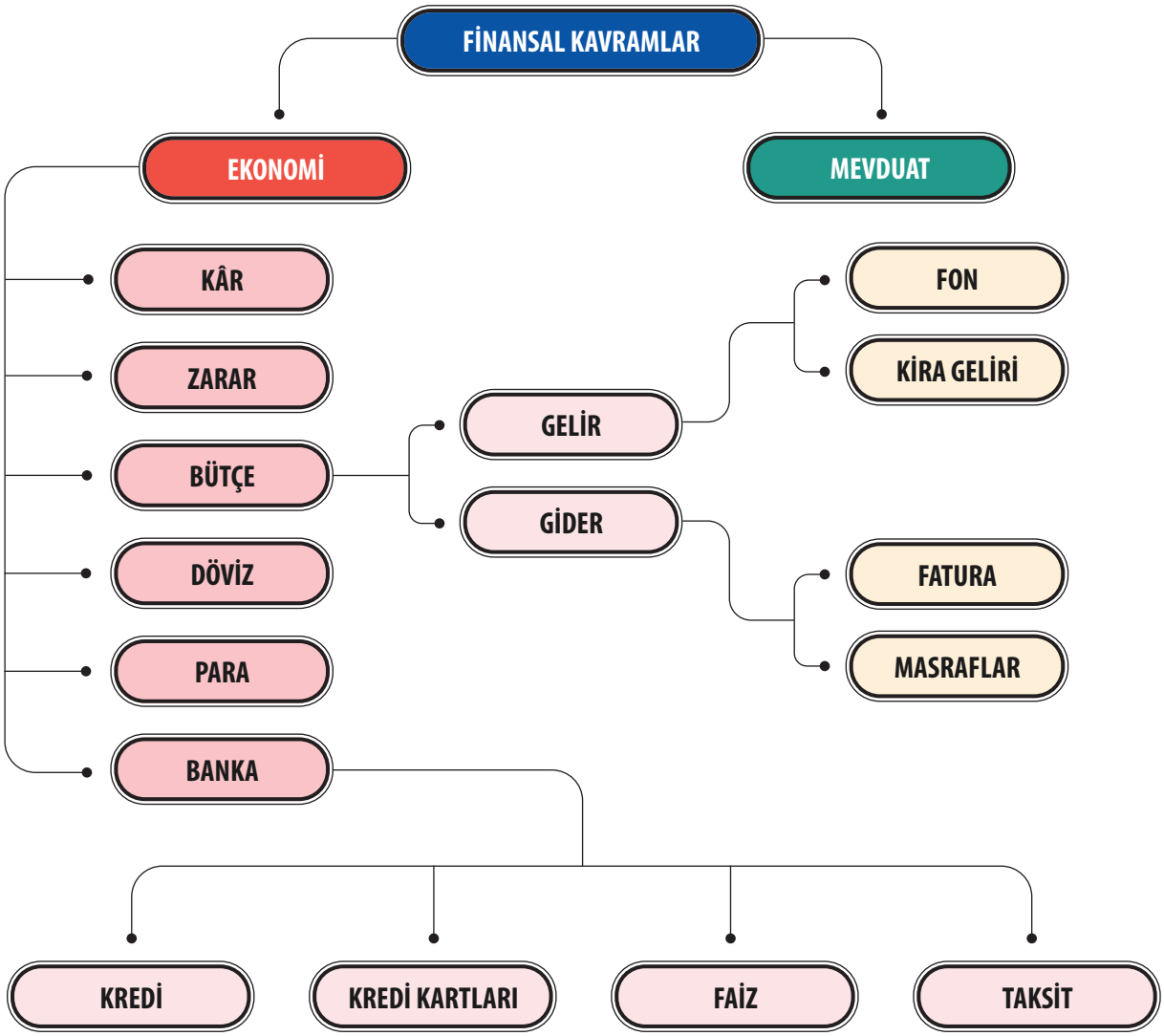

FİNANSAL KAVRAMLAR

Finans; para, paranın yönetimi ve mali işler ile ilgili olan tüm işlemleri kapsayan çok geniş bir kavramdır. TDK finans kelimesini para, mal ve mali işler şeklinde tanımlamaktadır. Bankacılık, bankacılık ile ilgili bütün işlemler ve paranın kullanıldığı bütün işlemleri içine alan çok geniş bir kavramdır. Finans kavramı, sadece para yönetimini değil para ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olan bütün kavramları içermektedir. Finansal kavramların temelinde para yer almaktadır.

Görsel 1.1: Çevrim içi finansal araçlar

Finansal kavramlardan bazıları ise aşağıda verilmiştir.

PARA

Para, mal ve hizmetlerin değiş-tokuşu için kullanılan araçlardan en yaygın olanıdır. Para devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı olarak tanımlanmaktadır. Para aynı zamanda nakit ve kazanç anlamlarına da gelmektedir. Para sözcüğü ile genellikle madenî para ve banknotlar kastedilmekle birlikte; ekonomide, vadesiz mevduatlar ve kredi kartları da parayı meydana getiren unsurlardan sayılmaktadır.

TASARRUF

Genel ve basit anlamı ile tasarruf gelirin tüketime harcanmayan kısmı olarak tanımlanmaktadır. Tasarruf, gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Sermayenin asıl kaynağıdır. Kişisel yönden tasarruf, tüketimden feragat anlamına gelir. Kişi tüketebileceği mal ve hizmetleri içinde bulunduğu dönemde tüketmeyip daha sonraki bir döneme ertele-yerek bunların parasal değeri kadar tasarruf etmiş olmaktadır. Eğer kişi gelirinden daha fazla miktarı tüketir ise veya tüketmek isterse tasarruf yapmamış olur ve tüketim ile gelir arasındaki fark borçlanarak sağlanmış olur.

YATIRIM

Günlük hayatta yatırım, kâr amaçlı olarak ekonomik değerlerin bir işe yönelmesidir. Bu anlamdaki yatırım, kişinin parasını borsaya, hisse senedine, bankaya ya da bir gayrimenkule yatırma işlemidir. Yatırım belli bir amaca yöneliktir. Temel amaç bir kişinin ya da bir işletmenin kâr elde etmesidir. Yatırım bir süreçtir.

BANKA

Banka kavramı hukuk sözlüğünde "Banka; mevduat veya başka yollarla tasarruf sahiplerinden topladığı veya elde ettiği sair fonları, kendi hesabına ödünç verme, iskonto etme gibi yollarla kullanmayı faaliyet konusu yapan, mevzuatın aradığı şartlara göre kurulan finans kurumudur." Bankalar yasasına ve diğer yasalara uygun olarak kurulan kurumlara banka denilmektedir. Banka TDK sözlüğünde ise "Faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş, bankacılık işleminin yapıldığı yapı" olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde temel finans işlemlerinden çeşitli ödemelere kadar birçok işlem bankalarda yapılabilmektedir. Bu işlemlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Görsel 1.2: Banka ve bankacılık işlemleri

- Havale işlemleri
- Nakit işlemler
- Faiz ve kredi işlemleri
- Döviz alış/satış işlemleri
- Ödemeler (fatura, vergi, sigorta vb.)

MEVDUAT

Belli bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara faizle yatırılan paradır. Bankalara gerçek ve tüzel kişilerin faiz geliri elde etmek amacıyla, istenildiği anda veya belirli bir süre sonunda ya da belli bir ihbar süresine uyarak, geri almak üzere yatırdıkları paralara mevduat denir. Banka sistemlerinde bu para için mevduat hesapları bulunmaktadır. Mevduat hesapları bankaya faiz değerleri karşılığında bir süreliğine belli koşullar ve şartlar dahilinde paranın yatırıldığı bir hesap türüdür.

KREDİ

TDK sözlüğünde "Borç ödemede güvenilir olma durumu, ödünç alınan veya verilen mal, para" olarak ifade edilmektedir. Kredi, bankanın nakdi kaynaklarını belirli bir bedel karşılığında talepte bulunan kişilere kullandırmasıdır. Yani genel olarak bankanın faiz veya faiz ile birlikte komisyon ücreti karşılığında ödünç olarak kişilere verdiği paradır.

KREDİ KARTI

Kredi kartı modern ve pratik bir ödeme aracıdır. Aynı zamanda kısa vâdeli fâizsiz kredi sağlayan bir finans aracıdır. Başka bir ifadeyle kart sahibine açılmış belli bir limiti olan potansiyel bir kredidir. Bankadan kredi kartı alan kişi, bu kartı kullanmak suretiyle banka tarafından kendisine takdir edilmiş limit kadar bir ay süreyle alışveriş yapar; mal ya da hizmet satın aldığı iş yerlerine para ödemez, bunun yerine kredi kartıyla ödeme yapar ve hesap kesim tarihinden itibaren toplam borcuna fâiz ya da kâr adı altında eklenen hiçbir fazla ücret ödemeden on gün içinde veya ceza olarak faiz ödeyerek taksitlendirme yoluyla borcunu kartını aldığı bankaya öder. Kredi kartı kişilere fiziksel para kullanmadan alışveriş yapma imkânı sağlamaktadır.

TAHVİL VE BONO

Tahviller, devletin veya özel şirketlerin ödünç para almak için çıkardığı borçlanma araçlarıdır. Tahvil, devlet ya da özel şirketler tarafından borç alıp sermaye olarak kullanmak amacıyla seri halde eşit değerlerde ve aynı ibareli olarak çıkarılan ve tahvil sahibine faiz getirisi sunan borçlanma senetleridir. Yani bir tasarruf aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer tasarruflar en geç bir yıl içinde geri alınmak üzere ödünç verilmişse adı bono, bir yıldan daha uzun bir süre sonra geri alınmak üzere ödünç verilmişse adı tahvil olur. Aralarında sadece süre farkı bulunmaktadır. Devletin bonolarına hazine bonosu, devletin tahvillerine ise devlet tahvili denilmektedir.

BORSA VE HİSSE SENEDİ

BORSA

Borsanın tarihi çok eskiye dayanmakla birlikte, alım satım işlemlerinin başlangıcını oluşturmaktadır. Alım satımda emtia denilen satılacak malların bu süreçte rol oynaması ile birlikte borsanın temelleri atılmıştır. Emtia diyerek söylenen mallar ise buğday, mısır, pamuk, şeker, kahve, bakır, altın, gümüş gibi malların tümüne verilen isim olmaktadır. Tabi ki zamanın gelişimi ve yeni bulunan değerli mallar olarak petrol ve doğal gaz da bu malların içine zamanla dâhil olmuştur.

Görsel 1.3: Borsa verileri örneği

Buradan ortaya çıkan sonuç ise borsa kavramı sadece son zamanlarda insanların karşılaşmış olduğu bir kelime olmayıp değişimin gerçekleştiği insanlığın ilk yıllarından beri tanımlanması mümkündür. Yıllar geçtikçe ve teknoloji ilerledikçe günümüze kadar değişime uğrasa da alım ve satım işlemlerinin gerçekleştiği yer olarak bilinmektedir. Borsalar, işlemlerine ve yatırım araçlarına göre türlere ayrılmaktadır. Yukarıda bahsedilmiş olan emtia ile ilgili işlemlerin yapıldığı borsaya emtia borsası denilirken; hisse senetleri ile ilgili alım satım işlemlerinin gerçekleştiği borsalara menkul kıymetler borsası denilmektedir. Menkul kıymet borsası diye adlandırılan borsa Türkiye'de Borsa İstanbul'dur. Diğer birçok ülkenin de kendine özgü borsaları olmakta ve işlemlerini gerçekleştirmektedir. Bunların dışında ayrıca vadeli işlem borsaları, opsiyon borsaları, altın ve kıymetli maden borsaları gibi çeşitli borsalar bulunmaktadır. Uluslararası piyasalarda işlem yapabilmek için hangi ülkede işlem gerçekleştirilecekse o ülkenin para birimine ait bir varlığın olması önemlidir. Ayrıca, dünyadaki gelişmelerden etkilenen bu borsalara yatırımda, yatırımcı işlem türüne göre yatırımını gerçekleştirmektedir.

Borsa genel olarak, devlet denetimi altında alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği piyasa, olarak ifade edilmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından borsa ise "anonim şirket şeklinde kurulan, sermaye piyasası araçları, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve kurulca uygun görülen diğer sözleşmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde alınıp satılabilmesini sağlamak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere kendisi veya piyasa işleticisi tarafından işletilen veya yönetilen, alım satım emirlerini sonuçlandıracak şekilde bir araya getiren veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolaylaştıran, bu kanuna uygun olarak yetkilendirilen ve düzenli faaliyet gösteren sistemleri ve pazar yerlerini" ifade etmektedir.

HİSSE SENEDİ

Hisse senedi, anonim şirketlerin sermayesinin belli bir kısmını temsil eden, ilgili yasa şartlarına uygunluğu onaylanmış ve bu doğrultuda düzenlenmiş kıymetli evraklardır. Hisse senedi, ortaklık ve mülkiyet belgesidir. Bir başka ifadeyle hisse senedi; sermayesi paylara bölünmüş şirketler tarafından çıkarılan, ortaklık sermayesine katılma payını temsil eden, payların dolaşımını sağlayan ve kanuni şekil şartlarına uygun olarak hazırlanan kıymetli evrak olarak tanımlanmaktadır.

Görsel 1.4: Borsa ve hisse senedi alış-satış işlemleri

Borsada alınıp satılan kâğıt parçası olduğu genel algısının aksine hisse senedi gerçek bir yatırım olarak ifade edilmektedir. Hisse senetleri ortaklığın tescil edilmesinden sonra çıkarılmaktadır. Daha önce çıkarılan hisse senetlerinin hükmü bulunmamaktadır. Hisse senedi kısa vadedeki oynaklığına rağmen uzun vadede sabit getirili kıymetlerden önemli ölçüde daha yüksek getiri getirme potansiyeline sahip özel bir yatırım aracıdır.

ENFLASYON

TDK enflasyonu para şişkinliği, gereğinden fazla artış, şişkinlik ve pahalılık olarak tanımlamaktadır. Enflasyon mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasıdır. Yani fiyatlar genel seviyesinin sürekli olarak artmasıdır. Ancak mal ve hizmetlerin fiyatları zaman içinde artış veya azalış gösterebilir. Enflasyon sadece belli bir malın veya hizmetin fiyatının tek başına artması değil, fiyatların genel düzeyinin sürekli bir artış göstermesidir. Diğer bir deyişle, sadece bazı malların fiyatlarının sürekli artması ya da tüm malların fiyatlarının bir sefer artması enflasyon değildir.

Örneğin aylık enflasyon oranının yüzde 1 olması, o ay içinde fiyatlar genel seviyesinin bir önceki aya göre yüzde 1 oranında arttığını gösterir. Yıllık enflasyonun yüzde 30 olması da fiyatların bir önceki yıla göre ortalama yüzde 30 oranında arttığını, örneğin geçen yıl 20 milyon TL'ye alınan bir mal sepetinin bu yıl ancak 26 milyon TL'ye alınabileceğini ifade eder.

TÜFE (tüketici fiyat endeksi): Tüketici tarafından satın alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişiklikleri ölçer.

TEFE (toptan eşya fiyat endeksi): Ekonomide üretim faaliyetinde yer alan maddelerin fiyatlarındaki değişiklikleri toptancı aşamasında ölçer.

RİSK YÖNETİMİ

Tüm canlı varlıkların en temel gereksinimlerinden biri güven içinde yaşamalarıdır. Güven içinde olmayan bir canlının sağlığını veya yaşamını sürdürmesi mümkün değildir. Hava, su ve besin kadar yaşamsal önem taşıyan güvenlik gereksinimi, canlı türleri arasında en gelişmiş varlık olan insan için çok daha büyük önem taşımaktadır.

Düşünen ve algılayan bir varlık olarak insan, içinde bulunduğu tehlikelerin de bilincindedir. İnsanın, çağlar boyunca gelişen toplumsal yaşamı ve teknolojiyi yaratmasının temelinde, güvenlik içinde olma gereksinimi yatmaktadır. İnsan, yarattığı toplumsal yaşam ve teknoloji ile yaşamını çok daha güvenli bir biçimde sürdürme olanağına kavuşmuştur. Fakat buna karşın yaratılan bu teknoloji insan yaşamı için çok daha fazla sayı ve türdeki tehlikelerin doğmasına da neden olmuştur. İşte "sigortacılığın varlık nedeni" de, her geçen gün büyüklüğünün daha fazla farkına varılan bu tehlikelere karşı insanın kendisini güven içinde hissetme gereksiniminin karşılanmasıdır. Çünkü, her türlü önlem alınmış olmasına rağmen yine de insanoğlu akla ve hayale gelmeyecek kadar çok çeşitli tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Sigortanın temel işlevi, ani ve beklenmedik olayların zararlı sonuçlarını önceden alınacak önlemlerle olabildiğince azaltmak ya da ortadan kaldırmak ve böylece belirsizliğe karşı kişilere bir güvence sağlamaktır. Başka bir ifadeyle, insanın sanki tehlikenin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan zarar ve kayıplara uğramamışcasına yaşamını sürdürmesini sağlamaktır.

Görsel 1.5: Risk yönetimi

Sigorta şirketleri ise gerçek ve tüzel kişilerin, yani bireylerin ve kurumların karşı karşıya oldukları çeşitli risk sonuçlarını azaltan ve sundukları hizmetin karşılığı olarak sigortalıların ödedikleri primlerden oluşan fonları çeşitli piyasalara aktaran kuruluşlardır. Dünyada ve Türkiye'de sigorta endüstrisi, ekonomiye fon akışını sağlayan sermaye piyasalarının gelişmesi, aynı zamanda, sağlıklı ve istikrarlı bir biçimde büyümesi için anahtar rol oynamaktadır. Bu bağlamda; yatırım fonları, yatırım ortaklıkları ve portföy yönetim şirketleri ile birlikte bireysel emeklilikten kaynaklanan özel emeklilik fonları ve hayat sigorta şirketleri en önemli kurumsal yatırımcılar arasında yer almaktadır. Sağlık, hayat ve özel emeklilik sigortaları, geleneksel dayanışma yöntemlerinin zayıflaması ve bireyselleşme süreci ile birlikte sosyal yaşamda ortaya çıkan dayanışma eksikliğinin telafi edilmesi, böylece sosyal yaşamın istikrarlı bir biçimde sürdürülebilmesini temin gibi çok önemli işlevlere sahiptirler.

Günümüzde artık sigortacılığın işlevleri ulusal ekonomiler için vazgeçilmez hâle gelmiş bulunmaktadır. Gündelik yaşamın frekansı sık ve ekonomik etkisi düşük olayların yanı sıra doğal afetler ve terör eylemleri gibi frekansı düşük ancak ekonomik etkisi ve şiddeti büyük olaylara karşı da sosyal ve ekonomik direnci arttırma arayışları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sigortacılık faaliyetlerine giderek daha çok önem vermelerine yol açmaktadır.

SİGORTA

Türk Ticaret Kanunu'ndaki tanıma göre sigorta, "sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarına meydana gelen belli birtakım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır". şeklindedir.

Sigorta, "aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, kuramların, prim adı verilen belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan fonların, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu zarara uğrayanların zararını karşılama amacıyla hasar öncesi duruma getirmek amacıyla kullanılan bir ekonomik düzenlemedir". Başka bir ifadeye göre; "Sigortacılık ekonomik kayba neden olan muhtemel risklerle baş edebilme planı" olarak tanımlanmaktadır.

Görsel 1.6: Sigorta ve risklerden korunma

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ (BES)

Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi ikinci emeklilik geliri ile bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artmasına, altyapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratılarak sistemin yeni iş ve istihdam olanakları yaratmasına, sosyal güvenliğin kapsamının artmasına ve kamunun sosyal güvenlikten kaynaklanan yükünün azaltılmasına, mali sektörde uzun vadeli fonların artmasına böylece mali sektörün daha sağlıklı işlemesine, enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlamasına, kurumsal yatırım stratejileri piyasalardaki dalgalanmaların ve spekülasyonların azalmasına, sermaye piyasasının derinleşmesine olanak sağlayacak bir özel emeklilik sistemidir.

Görsel 1.7: Bireysel emeklilik ile tasarruf

BES;

- Kişiler yaşlandıklarında veya iş yapamaz durumda olduklarında ilave bir gelir kazanmaya yönelik,
- Bireylerin katkı paylarını bireysel hesaplarında takip edebildiği,
- Birikim tutarlarının ve birikim biçiminin katılımcının bizzat kendisi tarafından belirlendiği,
- Devletin emeklilik sistemini eksik yönlerini gideren nitelikte ama mecburi devlet sigortasına bağımlı olmayan,
- Hususi sigorta firmaları tarafından idare edilen,
- İsteğe bağlı bir tasarruf sistemidir.

Devletin sosyal güvenlik sisteminin eksikliklerini gidermek anacıyla kurulan BES; bireylerin iş hayatında çalıştıkları süre içerisinde yaptıkları düzenli ilave birikimlerini yatırıma yönlendirilmesini sağlayarak, meydana gelecek birikimlerle, birikim yaptıkları dönemde sahip oldukları mevcut refah düzeyinin emekli oldukları dönemde de devam ettirebilmektir. Gönüllü katılım temeline dayalı bir sistemdir.

ZORUNLU DEPREM SİGORTASI

Deprem sigortası, bir doğa olayı olan depremin vereceği zararlara karşı alınan önlem kapsamında yapılan bir sigortadır. Deprem sigortası ile taşınmaz (bina, konut vb.) sahiplerinin deprem sonucu gördükleri zararlar belli koşullarda karşılanmaktadır. Deprem kuşağında bulunan ülkemiz için riskleri aza indirmek açısından bu sigorta büyük önem arz etmektedir. 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binalar içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya verilen kredi ile yapılan meskenler Zorunlu Deprem Sigortası'na tabidir.

Görsel 1.8: Zorunlu deprem sigortası

Bu sigorta ile depremin ve deprem sonucu meydana gelen yangın, infilak ve yer kaymasının, sigortalı binalarda doğrudan neden olacağı hasarlar (temeller, ana duvarlar, bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar, bahçe duvarları, istinat duvarı, tavan ve tabanlar, merdivenler, asansörler sahanlıklar, koridorlar, çatılar ve bacalarda meydana gelenler de dahil olmak üzere), sigorta bedeline kadar Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından teminat altına alınmıştır.

TRAFİK SİGORTASI

Motorlu bir aracın kara yolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması hâlinde o aracı işletenin zarara uğrayan üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve kanunen yapılması zorunlu tutulan sorumluluk sigortası türüne zorunlu mali sorumluluk sigortası (trafik sigortası) adı verilmektedir.

1. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**PARALARIMIZI TANIYALIM**		**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Kağıt paraların (banknot) özelliklerini ve nasıl basıldıklarını açıklayabilme. **2.** Madeni paraların özelliklerini ve nasıl basıldıklarını açıklayabilme. **3.** Paranın işlevlerini açıklayabilme. **4.** Banknotların güvenlik özelliklerini kavrama.			
Etkinliğin Açıklaması	Paralarımızın özellikleri, nasıl basıldıkları ve güvenlik özellikleri ile ilgili bilgileri içermektedir.			
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere çevrim içi ortamda infografik tasarlayabilecekleri araçlar (https://miro.com/tr) hakkında kısa bilgi verilir. Öğrencilerden madeni para ve banknotların özellikleri, basım işlemleri ve güvenlik özellikleri ile ilgili bir infografik hazırlamaları istenir. Hazırlanan infografiklerin paylaşılması ve birbirlerinin infografiklerinin incelenmesi sağlanır. Üzerinde yorum yapmaları ve tartışmaları sağlanır. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.			

Yönerge : Yaptığınız araştırma ve hazırladığınız infografiğe dayanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Görsel 1.9: Madeni ve banknot paralarımız

a) Para basımı konusunda neler öğrendiniz? Paralar nerelerde basılıyor? Açıklayınız.

.....

.....

b) Paralarımızın özellikleri nelerdir? Hangi bilgiler ve simgeler içermektedir? Açıklayınız.

.....

.....

c) Paralarımızın güvenlik özellikleri nelerdir? Neden güvenlik önlemleri bulunmaktadır? Tartışınız.

.....

.....

2. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk	İletişim Becerisi			Ders Dışı
					Bireysel	
Etkinliğin Adı	**BANKA ÇALIŞANLARI İLE RÖPORTAJ**				**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Banka hakkında bilgi sahibi olabilme. **2.** Bankada hangi işlemlerin yapıldığını açıklayabilme. **3.** Banka ile yakından ilişkili olan mevduat, kredi, kâr, faiz gibi kavramlar hakkında bilgi sahibi olabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Banka ile ilgili genel bilgiler, bankada yapılabilen işlemler, bankacılık ve finans ile ilişkili olan bazı temel kavramları içermektedir.					
Etkinliğin Uygulaması	Öğretmen tarafından öğrencilere bankalar ile ilgili kısa bir bilgi verilir. Daha sonra öğrencilerden bir herhangi bir bankaya giderek gözlem yapmaları ve bir banka çalışanından randevu alarak bir röportaj yapmaları istenir. Öğrencilerin banka ve bankada yapılan işlemler ile ilgili soru hazırlamaları ve bu soruları görüşme esnasında banka çalışanına sormaları beklenir. Bankada kullanılan finans kavramlarının neler olduğu ve bu kavramların ne anlama geldiği de görüşme esnasında banka çalışanına yöneltilir. Görüşme esnasında öğrencilerin not tutmaları ve bu notlara dayalı olarak bir rapor ve sunu hazırlamaları istenir. Öğrenciler sınıf ortamında sunum yapmaları ve tartışmaları sağlanır. Etkinlik sonunda öğrencilere çeşitli sorular sorularak öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.					

Yönerge: Yaptığınız röportaj ve hazırladığınız sunuma dayanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bankalar genel olarak hangi işler ile ilgilenmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Bankalarda hangi işlemler yapılabilmektedir? Öğrendiklerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

Görsel 1.10: Banka çalışanı ile röportaj yapmak

3. Banka işlemlerinde kullanılan finans kavramları nelerdir? Herbirini kısaca açıklayınız.

.....

.....

4. Bankada bulunan bölümler nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

5. Gözlemlerinize göre bankalarda en çok yapılan işlemler hangileridir? Açıklayınız.

.....

.....

3. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**DÖVİZ KURU HESAPLAMAYI ÖĞRENİYORUM**		**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Döviz kavramını tanımlama ve açıklayabilme. **2.** Döviz kuru kavramını kavrayabilme. **3.** Döviz alış ve satış fiyatlarını kavrayabilme. **4.** Döviz alışı ve satışı ile ilgili hesaplamaları yapabilme.			
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik; döviz kurunun ne olduğunu, döviz alma ve döviz satma ile ilgili hesaplama ve yorumlamaları içermektedir.			
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere aşağıdaki kişilerin sahip olduğu varlık tablosu verilir. Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası internet sitesinden (*https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+page+site+area/bugun*) güncel döviz kurlarını incelemeleri sağlanır. Öğrencilerin tabloda belirtilen alış ve satış işlemleri ile ilgili hesaplamaları yapmaları istenir. İşlemler sonucunda yorum yapmaları ve tartışmaları sağlanır. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.			

Yönerge: Aşağıda 4 kişinin farklı para birimleri olarak sahip olduğu meblağlar verilmiştir.Tabloyu inceleyiniz. Herbir kişi için döviz satış veya birimlere çevirme işlemlerini yapınız. Bu doğrultuda aşağıda verilen soruları cevaplandırınız.

Tablo 1.1: Kişilerin sahip olduğu meblağlar tablosu

	SAHİP OLDUĞU TUTAR	ÇEVİRMEK İSTEDİĞİ DÖVİZ TÜRÜ	İŞLEM SONUCU
Ceren	4.000,00 €	Euro	
Arda	5.000,00 €	Türk Lirası	
Ahmet	9.000,00 ₺	Dolar	
Efe	3.000,00 $	Türk Lirası	

a) Yukarıda üzerinde hesap yaptığınız dövizlerden başka döviz çeşitleri var mı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Yukarıdaki tabloyu ve yaptığınız işlemleri göz önüne alarak yaptığınız satış işlemlerinin tersi olarak alış işlemlerini gerçekleştiriniz. İşlemlerinizi tablo hâline getiriniz ve gerekli hesaplamaları yapınız.

.....

.....

.....

c) Her iki tabloyu (satış ve alış) karşılaştırınız. Aradaki farklara bakıp elde ettiğiniz sonuçları tartışarak yorumlayınız.

.....

.....

.....

4. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Grup	Ders Dışı
Etkinliğin Adı	**MEVDUAT HESABI**			**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Mevduat ve faiz kavramlarını açıklayabilme. **2.** Mevduat, altın ve dövizin yatırım çeşitleri olduğunu bilebilme. **3.** Parasını değerlendirmeyi bilebilme. **4.** Yatırım hesaplama araçlarını kullanabilme.				
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik; yatırım çeşitleri, yatırım hesaplama araçlarını kullanmayı ve paranın değerlendirilmesini içermektedir.				
Etkinliğin Uygulanması	Öğrencilere güncel altın ve döviz kurları sorularak konuya öğrencilerin dikkatleri çekilir. Konu hakkında bilgi sahibi olan veya fikir beyan etmek isteyen öğrencilere söz hakkı verilir. Daha sonra öğrenciler dörder kişilik gruplara ayrılır. Gruplardan genel ağ üzerinde güncel döviz, altın ve mevduat faiz oranlarının araştırılması istenir. Bununla birlikte genel ağ üzerinden veya mobil ortamlardan hesaplama araçlarını bulmaları ve bu araçları kullanmaları istenir. Örnek tutarlar üzerinden örnek hesaplama yapmaları ve bir yatırım çeşidini seçmeleri istenir. Seçtiği yatırım çeşidini neden seçtiği ile ilgili gerekçeleri belirtmeleri sağlanır. Grupların birbirlerine konu ile ilgili soru sormaları ve tartışmaları sağlanarak geri bildirimlerde bulunulur.				

Yönerge: Mevduat, faiz kavramları ve yatırım çeşitleri ile ilgili genel ağ üzerinde araştırma yapınız. Güncel döviz, altın ve mevduat faiz oranlarını bulunuz. Bankaların internet siteleri veya mobil uygulamalarından hesaplama araçlarını bularak inceleyiniz. Grupça bir yatırım çeşidi seçiniz. 60.000 TL paranızın olduğunu varsayarak gerekli hesaplamaları hesaplama araçlarıyla yapınız. Seçiminiz ve hesaplamalarınız doğrultusunda aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Mevduat ve faiz ne demektir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Yatırım nedir? Yatırım çeşitleri nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. 60.000 TL varlık üzerinden yaptığınız hesaplama sonuçları nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Hangi yatırım çeşidini seçtiniz? Neden? Açıklayınız.

.....

.....

.....

5. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Bireysel	Ders Dışı
Etkinliğin Adı	**KREDİ HESABI**			**Etkinliğin Süresi**	40 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Kredi kavramını açıklayabilme. **2.** Bankaların verdiği kredi türlerini açıklayabilme. **3.** Kredi hesaplama araçlarını kullanabilme. **4.** Kredi faiz oranlarını karşılaştırabilme.				
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik kredi kavramını, bankaların verdiği kredi türlerini, kredi faiz oranlarını ve kredileri hesaplama araçlarını içermektedir.				
Etkinliğin Uygulaması	Öğrencilere kredi kavramı ile ilgili sorular sorularak konuya dikkatleri çekilir. Kavram hakkında bilgi sahibi olan öğrencilere söz hakkı verilerek açıklamaları istenir. Bankaların verdiği kredi türlerinin neler olduğu sorularak genel ağda kısa bir araştırma yapmaları istenir. Çevrim içi ortamda bankaların sunduğu kredi hesaplama araçlarını bulmaları, bu araçları incelemeleri ve çeşitli kredi tutarlarını girerek hesap yapmaları istenir. Hesaplamalarda yer alan kredi tutarını, vade süresini ve faiz oranlarını değiştirerek hesaplama sonuçlarının nasıl değiştiğini incelemeleri sağlanır. Daha sonra öğrencilere bir kredi çekme senaryosu üreterek örnek bir hesaplama yaptırılır. Etkinlik sonunda öğrencilere çeşitli sorular sorularak öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.				

Yönerge: Çevrim içi ya da mobil ortamda bankaların kredi hesaplama araçlarını inceleyiniz. Kredi türlerini inceleyerek araştırınız. Kredi tutarı 20.000 TL, vade süresi 12 ay ve faiz oranı % 1,62 olan bir kredinin aylık taksiti ve toplam geri ödemenin kaç TL olduğunu hesaplayınız. Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kredi ne demektir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Kredi türleri nelerdir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

Görsel 1.11: Mobil uygulama araçları ile finansal işlemler yapmak

3. Yönergede verilen kredinin aylık taksidi kaç TL'dir? Hesaplama araçları yardımıyla bulunuz.

.....

.....

4. Yönergede verilen kredinin toplam geri ödeme tutarı kaç TL'dir? Aradaki farkı bulunuz.

.....

.....

5. Vade süresi ve faiz oranı ne demektir? Açıklayınız.

.....

.....

6. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**FATURALARIMIZI İNCELİYORUZ**		**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Faturayı tanıyabilme. **2.** Faturada yapılan hesaplamaları açıklayabilme. **3.** Faturadaki bileşenlerin neler olduğunu açıklayabilme. **4.** Faturalandırmanın gerekçelerini açıklayabilme.			
Etkinliğin Açıklaması	Faturaları tanımayı, faturalarda bulunan temel bileşenleri ve ilgili hesaplamaları içermektedir.			
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilerden evde bulunan çeşitli faturaları (su, elektrik, doğal gaz, telefon vb.) incelemeleri ve etkinlik için getirmeleri istenir. Faturalardaki ortak bileşenleri bulmaları istenir. Bileşenlerin neler olduğunu ve özellikleri hakkında bilgi verilir. Faturadaki hesap işlemlerini incelemeleri sağlanır. Fatura bileşenleri ile ilgili yorum yapmaları ve tartışmaları sağlanır. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.			

Yönerge : Etkinlikte öğrendiklerinizi gözden geçiriniz. Faturaları dikkatlice tekrar gözden geçirerek inceleyiniz. Ardından aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Görsel 1.12: Fatura içeriklerini inceliyorum

a) Faturalardaki temel bileşenler nelerdir?

.....

.....

b) Faturalardaki temel mali kalemleri inceleyerek alım hizmeti ve giderlerin neler olduğunu belirleyiniz. Hesaplamaların nasıl yapıldığını açıklayınız. Örnek bir hesaplama yapınız.

.....

.....

c) Faturaların neden gerekli olduğu, fatura düzenlemenin neden önemli ve zorunluluk olduğu ile ilgili bir araştırma yapınız. Araştırmalarınızı arkadaşlarınızla paylaşarak açıklayınız.

.....

.....

7. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk	İletişim Becerisi		Grup / Bireysel	Ders Dışı
Etkinliğin Adı	**BORSA VE HİSSE SENEDİ**				**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Borsa ve hisse senedi kavramlarını açıklayabilme. **2.** Borsa ve hisse senedi ile ilgili akıllı yatırımları ve riskleri açıklayabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik borsa ve hisse senedi kavramlarını açıklayabilmeyi, borsa ve hisse senedi ile ilgili akıllı yatırımları ve oluşabilecek riskleri açıklayabilmeyi içermektedir.					
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere haberlerde sık sık duyulan borsa kavramını sorarak konuya dikkatlerini çeker. Öğrencilerden bankaların borsa ve yatırım bölümlerinde çalışanlar ile bir görüşme yapmaları, görüşmeden elde ettikleri bilgiler doğrultusunda bir infografik hazırlamaları istenir. Hazırladıkları infografikleri birbirleriyle paylaşmaları sağlanır.					

Yönerge : Bankaların borsa ve yatırım bölümlerinde çalışanlar ile bir görüşme yapınız. Görüşme için görüşme formu kullanınız. Görüşmeden elde ettiğiniz bilgiler doğrultusunda bir infografik hazırlayınız. Hazırladığınız infografikleri arkadaşlarınızla paylaşınız. Görüşmeye ve hazırladığınız infografiğe dayanarak soruları cevaplandırınız.

Tablo 1.2: Görüşme formu

Borsa nedir? Açıklayabilir misiniz?	
Hisse senedi nedir? Açıklayabilir misiniz?	
Yatırım hesabı nedir?	
Yatırım hesabında hangi tür işlemler yapılır?	
Borsa ve hisse senedi alım satımlarında nelere dikkat edilmelidir?	
Borsa ve hisse senedi alım satım işlemlerinde hangi tür riskler bulunmaktadır?	
Akıllı yatırım ne demek? Açıklar mısınız?	
Bilgileriniz için çok teşekkür ederiz.	

Etkinlik Soruları

1. Borsa nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Hisse senedi nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Yatırım hesabı nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Yatırım türü hesapları nelerdir?

.....

.....

.....

5. Borsa ve hisse senedi alım satım işlemlerinde hangi tür riskler bulunmaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

8. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Grup / Bireysel	Ders Dışı
Etkinliğin Adı	**BİREYSEL EMEKLİLİK**			**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Bireysel emeklilik kavramlarını açıklayabilme. **2.** Bireysel emeklilik sisteminin farkında olabilme.				
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik bireysel emeklilik kavramı ve bireysel emeklilik sisteminin farkında olmayı içermektedir.				
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere akıllı yatırım ile ilgili sorular sorularak konuya dikkatleri çekilir. Genel ağ üzerinden bireysel emeklilik sistemini araştırmaları ve araştırmalarına dayalı olarak bir bülten hazırlamaları istenir. Bültenleri elektronik ortamlarda paylaşmaları ve değerlendirmeleri sağlanarak geri bildirimlerde bulunulur.				

Yönerge : Genel ağ üzerinden bireysel emeklilik sistemini araştırınız. Bireysel emeklilik sistemi ve sistemin işleyişi ile ilgili bir bülten hazırlayınız. Hazırladığınız bülteni elektronik ortamlarda arkadaşlarınızla paylaşarak geri dönütler alınız. Bu kapsamda aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

Etkinlik Soruları

1. Bireysel emeklilik nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Bireysel emeklilik sistemi nasıl işlemektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Bireysel emekliliğin sağlayacağı katkılar nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

BÜTÇE

Bir kişinin, ailenin, işletmenin ya da devletin geleceğe dair belli bir zaman dilimi için planladığı gelir ve giderlerini ayrıntılarıyla gösteren çizelgeye bütçe denir. Bütçede yer alan veriler tahminîdir. Gelir ve gider toplamları eşit olmalıdır. Giderlerin gelirlerden fazla olması durumunda dengeyi sağlamak için uygun koşullarda borçlanma araçlarına başvurulur. Gelirlerin fazla olması durumunda ise fazlalığın uygun yatırım araçlarına aktarılması için gerekli planlamalar yapılır. Bütçe, birikim ve tasarruf yapmaya karar verirken doğru stratejileri takip etmemizi sağlar.

Görsel 2.1: Bütçe hazırlamanın faydaları

Bütçe Yapmanın İpuçları

- Bütçeye sadık kalınmalıdır. Bütçe aylık vb. zamanlarda düzenli olarak yapılması gerekir.
- Bütçenin yazılı olması gerekir.
- Gelirden fazla harcama yapılmamalıdır.
- Bütçe yapmak alışkanlık hâline getirilmelidir.
- Giderlerden önce mutlaka birikim yapılır. Elde edilen gelirin en az %10 birikim için ayrılır.
- Bütçenin gerçekçi olması gerekir.
- Bütçeyi hazırlarken giderler, istek ve ihtiyaç diye ikiye ayrılır. Birey, ihtiyacı olmayan mal veya hizmet almak istediğinde bunu başka bir isteğinden kısıp yapabilir.
- Giderleri kontrol altına alabilmek için harcama defteri tutulabilir. Harcama defterine günlük yapılan harcamalar belgeye dayanarak (fatura, fiş bilet vb.) kaydedilmesi, harcamaları düzenli takip etmede etkilidir. Belgesi olmayan harcamalar da harcama defterinde yer almalıdır. Harcama defterinde, aylık harcamalar gözden geçirilip başlıklar altında toplanabilir.
- Ödeme ve gelirler takvime yerleştirilebilir.
- Bütçedeki gelir ve giderlerin bireyin yaşamına uygun olması çok önemlidir. Başlangıçta çok ayrıntı içinde boğulmak, bütçeyi karmaşık hâle getirebilir.
- Bütçe yaparken gerçekçi olmak gerekir. Hiç yapılamayacak tasarruf hedefleri koymamak gerekir.
- Bütçe açık veriyorsa giderleri azaltma yollarının aranması gerekir. Giderler kısılamıyorsa ek gelir yaratmanın yolları düşünülmelidir.
- Bütçenin açık vermemesi için birey giderlerinde gelecek aylar için kendine uygun limitler koyabilir.
- Bütçe esnek olmalı ve beklenmedik durumlara göre yeniden şekillendirilmelidir.

Bütçe Yapmanın Basamakları

- Bütçe yaparken aşağıdaki işlem basamakları izlenir:
- Bütçe yapmak için öncelikle gelirin yani sahip olunan paranın hesaplanması gerekir.
- Gelir hesaplandıktan sonra o dönem için ne kadar para biriktirmek istendiğine karar verilir. Birikim, bireyin kendine ödediği para olarak düşünebilir. Bunun için birey kendine kurallar belirleyebilir.

Örneğin eline geçen paranın en az onda birini kumbaraya atmak gibi.

- Bu aşamadan sonra o dönem içinde yapmak zorunda olduğu ve yapmak istediği harcamalara karar verir. Örneğin kira, elektrik, doğal gaz, telefon, kredi, sinema bileti, giyim gibi giderler bütçede giderler başlığı altında kategorilere ayrılarak kaydedilir.
- Son olarak gelirlerden birikim ve giderlerin toplamı çıkarılarak tasarruf edilen tutar bulunur.

Bütçe Planlama

Gelir ve giderlerin yer aldığı tabloya bütçe denir. Finansal tercih ve eğilimlerde olası finansal riskler dikkate alınmalıdır. Bütçe planlaması, giderlerin tespit edilerek harcamaların gelire göre ayarlamasını sağlar. Kişisel bütçe planı ise bireyin harcamalarını gelirine göre ayarlayarak gelir-gider dengesini sağlamak için düzenlenir.

Bütçe planlama, parayı yönetmeyi sağladığı için gelecekte borç yükü altına girmeyi önler. Birikim yapmaya yardımcı olur ve geleceğe dair sağlıklı planlar yapmayı sağlayarak riski azaltır. Tüketici davranışları sosyoekonomik hayatı etkileyen unsurlardandır. Bütçe planlaması tüketicinin planlı satın alma davranışı geliştirmesine katkı sunar. Günümüzde bireylerin bütçe planlamasını kolaylaştırmak için cep telefonu uygulamaları da geliştirilmiştir.

Şirketler de hedeflerine ulaşmak için bütçe planlaması yapmak zorundadırlar. Bütçe planlaması sayesinde şirketin geleceğe dair sorunları ön görülebileceği için finansal sorunlar ortaya çıkmadan önlenebilir.

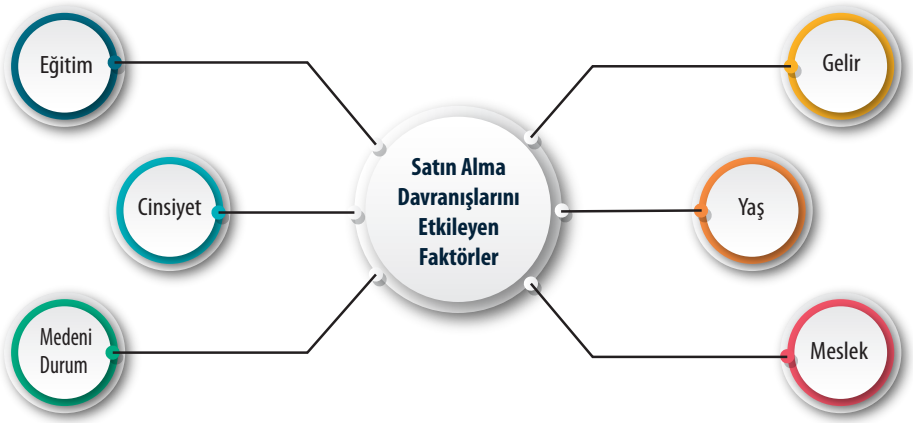

Görsel 2.2: Satın alma davranışlarını etkileyen faktörler

1. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Problem Çözme Becerisi	Sorumluluk			Ders Dışı
					Bireysel	
Etkinliğin Adı	**AİLE BÜTÇESİ PLANLIYORUM**				**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	Ekonomik verilerden faydalanarak bütçe planlayabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin bütçe kalemlerini tanımalarını ve tahmini giderlerini hesaplayarak bütçe oluşturmalarını içermektedir.					

Yönerge: Tablo 2.1'i inceleyerek aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Tablo 2.1: Gelir ve gider kalemleri tablosu

GELİR KALEMLERİ	Ocak-2021 Gerçekleşen Gelirler (TL)	Son 1 Yılda Gerçekleşen Zam	HARCAMA TUTARI (SEKİZ AYLIK)
Kişinin Maaşı	10.000,00	%25	5.625,00
Eşinin Maaşı	9.000,00		
GİDER KALEMLERİ	**GİDERLER Ocak-2021 Giderler (TL)**	**Son 1 Yılda Gerçekleşen Zam**	**Ocak-2022 Tahmini Giderler**
Kira Ödemesi	1.200,00	%20	
Elektrik Faturası	120,00	%50	
Su Faturası	70,00	%30	
Doğal Gaz Faturası	220,00	%50	
Telefon ve İnternet Faturaları	200,00	%10	
Market ve Pazar Harcaması	700,00	%55	
Çocukların Eğitim Masrafları ve Harçlıkları	600,00	%25	
Kültürel Harcamalar (Sinema, Tiyatro vb.)	300,00	%35	
Rutin Olmayan Diğer Harcamalar (Sağlık, kıyafet, bakım onarım vb.)	900,00	%30	
TOPLAM GİDER	4.310,00		
TASARRUF MİKTARI (GELİR-GİDER)	190,00		

1. Tablodaki bilgilerden faydalanarak bir ailenin 2022 yılı ocak ayı tahminî bütçesini hesaplayarak ilgili alana yazınız.
2. Bu ailenin yerinde siz olsaydınız bütçe konusunda ne gibi tasarruf önlemleri alırdınız?

2. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**BÜTÇEYİ YÖNETMEK**		**Etkinliğin Süresi**	25 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Bütçede yer alan kalemleri tespit edebilme. **2.** Bütçe düzenlerken tutarları doğru kaydedilme. **3.** Gelir ve giderlerin karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan durumu yorumlayabilme. **4.** Bütçe yapmanın önemini kavrayabilme. **5.** İsteğe bağlı giderlerini kontrol edebilme.			
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, bireyin bütçede yer alan kalemleri tanıması ve bütçe düzenlemedeki aşamaları takip ederek bütçe düzenleme işlemini içermektedir.			
Etkinliğin Uygulaması	Öğretmen tarafından öğrencilere aşağıdaki etkinlik sorusu dağıtılır (Tablo 2.2). Soruda yer alan bilgilerin Tablo 2.3'teki örnek bütçeye aktarılması istenir. Öğrencilere gelir, birikim ve gider tutarlarının ilgili alanlara doğru tutarlarla kaydedilmesiyle ilgili bildirimde bulunulur. Bütçenin düzenlenmesinden sonra verilen soruların cevaplanması istenir. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.			

Yönerge 1: Aşağıdaki tabloları inceleyiniz. Tablo 2.2 'de yer alan bilgiler doğrultusunda örnek bütçe tablosunu (Tablo 2.3) oluşturunuz. Gerekli hesaplamaları yapınız.

Tablo 2.2: Ocak ayına ait gelir, birikim ve gider bilgileri

BÜTÇE VERİLERİ			TUTAR
GELİRLER	Burs		4.000,00 TL
	Harçlık		1.000,00 TL
BİRİKİM	**(Gelir Toplamının %10'u)**		500,00 TL
GİDERLER	**ZORUNLU GİDERLER**	Telefon	50,00 TL
		İnternet	25,00 TL
		Gıda	300,00 TL
		Elektrik	75,00 TL
		Su	150,00 TL
		Ulaşım	250,00 TL
		Isınma	500,00 TL
	İSTEĞE BAĞLI GİDERLER	Giyim	300,00 TL
		Tiyatro ve sinema	100,00 TL
		Seyahat vb.	500,00 TL
		Kitap/gazete/dergi	200,00 TL
		Kişisel bakım	140,00 TL

Tablo 2.3: Örnek Öğrenci Bütçesi

BİR ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİNİN BÜTÇESİ	
DÖNEMİ	**OCAK**
A) GELİRLER (Burs + Harçlık)	
Burs	
Harçlık	
B) BİRİKİM (Gelir Toplamının %10'u)	
C) GİDERLER (Zorunlu + İsteğe Bağlı)	
Zorunlu Giderler	
Telefon	
İnternet	
Gıda	
Elektrik	
Su	
Ulaşım	
Isınma	
Zorunlu Giderler Toplamı	
İsteğe Bağlı Giderler	
Giyim	
Tiyatro ve sinema	
Seyahat vb.	
Kitap/gazete/dergi	
Kişisel bakım	
İsteğe Bağlı Giderler Toplamı	
Ç) TASARRUF = [A - (B+C)]	
Arkadaşlarımla uyum içerisinde çalıştım.	
Grup çalışmalarını daha faydalı ve zevkli buluyorum.	

- Birikim oranı uzmanlar tarafından en az %10 olarak önerilmektedir. Birikim oranı bireyin finansal hedeflerine göre artırılabilir veya azaltılabilir.

Yönerge 2: Hazırladığınız bütçeye göre aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

a) Bu öğrencinin ocak ayı bütçesi açık vermiş midir? Neden?

.....

.....

.....

b) Bu öğrencinin birikim ve tasarruflarının toplamını belirleyiniz.

.....

.....

.....

c) Bu öğrencinin bütçesinde daha fazla tasarruf yapabilmesi için ona neler önerirsiniz?

.....

.....

.....

Yönerge 3: Bu öğrencinin isteğe bağlı giderlerinde tasarrufa gidebilmesi için sizin bakış açınızdan yapabileceklerini, önceliklerini ve önerilerinizi aşağıdaki şekilde size ayrılan noktalı bölümlere yazınız.

BU ÖĞRENCİNİN İSTEĞE BAĞLI GİDERLERİ

Yapılacaklar Listesi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öncelikler

.....

.....

.....

.....

.....

Öneriler

.....

.....

.....

.....

.....

3. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Problem Çözme Becerisi	Sorumluluk			Ders Dışı
					Bireysel	
Etkinliğin Adı	**GEZİ BÜTÇESİ**				**Etkinliğin Süresi**	1 Hafta
Etkinliğin Amacı	Yapılacak bir gezi için harcama planı yapabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin yapılacak bir gezi için günün şartlarına göre harcama planı yapmalarını içermektedir.					

Yönerge: Aşağıdaki metni okuduktan sonra tabloyu inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Görsel 2.3: Geziye giden öğrenciler

Bornova Anadolu Lisesi öğrencileri Efes Antik kente günübirlik gezi düzenlemek istemektedir.

İşlem Basamakları

- Tur şirketlerinden ulaşım giderleri ile ilgili fiyat listesi alınız.
- Sabah kahvaltısı ve öğle yemekleri için mola verilebilecek yerlerde bulunan lokanta vb. yerlerden fiyat listesi alınız.
- Kriterlerinizi göz önünde bulundurarak tur şirketini seçiniz.
- Kahvaltı ve öğle yemeği için uygun lokanta seçimi yapınız.
- Geziye katılacak öğrenci ve öğretmen sayısını belirleyiniz.
- Yukarıdaki verilere dayalı olarak maliyet ve sağladığı imkânlar bakımından gezi giderlerini hesaplayınız.
- Kişi başına düşen tutarı hesaplayınız.

TÜKETİM

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için tüketim yapmak zorundadır. Tüketim, bireylerin istek ve ihtiyaçlarına dayanan bir ekonomik faaliyettir. Bireyler istedikçe ya da ihtiyaç duydukça tüketime yönelir. İhtiyaçların belirlenmesi kişiden kişiye, toplumda topluma ve zamana göre değişime uğramaktadır. Bir toplumda temel bir ihtiyaç, diğer bir toplumda gereksiz olarak görülebilir. Bir kişinin önem atfettiği bir mal veya hizmete başka biri ihtiyaç bile duymayabilir. Tüketim alışkanlıklarında insanların içinde yaşadığı toplum yapısının değişmesi ve dönüşmesiyle birlikte bazı farklılıklar ortaya çıkar.

Tarihî gelişimde önceleri temel ihtiyaçların giderilmesi söz konusu iken şimdi istekler ihtiyaçlara dönüşmeye başlamıştır. Burada özellikle teknolojik gelişmeler, üretim seviyesini ve ürün çeşitliliğini artırmıştır. Ortaya çıkan bu durum bireyler için bir tüketim malının ihtiyaç mı, istek mi olduğu çelişkisini ortaya çıkarmıştır (Görsel 3.1).

Görsel 3.1: İstek mi, ihtiyaç mı?

İhtiyaç kavramı Arapça kökenli olup "hacet" kökünden gelmektedir. TDK Sözlük'te hacet kelimesi, "herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum" olarak tanımlanır. İhtiyaç ise "gereksinim, güçlü istek, yoksulluk, yokluk" olarak ifade edilir. İhtiyaç kavramının Oxford Sözlük'te ise İngilizce "need" kelimesi arzu edilmekten ziyade çok önemli veya zaruri olduğu için gerekli olan (şey) olarak tanımlanır. Bu tanımlardan hareketle ihtiyaç kavramı, gereklilik ve zarurilik, olmadan eksikliğinin şiddetle hissedileceği bir durumun doğmasına sebep olabileceği görülür.

İstek kavramı ise TDK Sözlük'te "bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk" ve "belirli bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen nesne veya duruma karşı duyulan özlem, arzu" olarak tanımlanır (Görsel 3.2). İhtiyaç tanımının aksine istek kavramının tanımı içinde herhangi bir gereklilik ve zarurilik söz konusu değildir.

Görsel 3.2: Alışveriş istekleri

İhtiyaç kavramı; insanların hayatta kalma, sağlık ya da temel özgürlükler için herhangi bir gerekliliğini ifade eder. Bu gereklilikler yetersiz bir şekilde karşılanırsa zihinsel ya da fiziksel sağlığın bozulmasına neden olabilir. İhtiyaç kavramı yalnızca biyolojik hayat için değil, bunun yanında insan olarak kişilerin gelişim (fiziksel ve zihinsel gelişim) ve sağlık için gereksinimlerini de ifade eder.

İhtiyaç ve istek arasındaki farklılık ise kişinin içinde bulunduğu şartlar ile açıklanır. Örneğin bir kişi "Yeni bir ayakkabı satın almak istiyorum." diye söylediğinde bu bireyin bir istekten mi, dilekten mi ya da ihtiyaçtan mı bahsettiği tam manasıyla anlaşılamamaktadır. Fakat bu kişi, soğuk bir iklimden sıcak bir iklime giderken serinlemek amacıyla yeni bir ayakkabı almak istiyorsa bu durum ihtiyaç kapsamına girecek iken daha önce sahip olduğu ayakkabının bir başka modelini alma amacı ise bir istek durumunu ortaya çıkarır. Sahip olunan araba, ev veya elbiseler isteklerin tamamen tatmin edildiği ve kişinin bundan sonra herhangi bir şey istemeyeceği anlamını taşımamaktadır.

Bir ürüne duyulan ilginin istek ya da ihtiyaç olduğunun doğru tespit edilmesi gerekir. Örneğin bir kişinin acıktığı için yemek yemesi bir ihtiyaçtır (Görsel 3.3). Ancak yemek aralarında yenen tatlı ise bir istektir. Bir şey satın almadan önce o ürünün veya hizmetin birey için istek mi, ihtiyaç mı olduğunu ayırt etmek için 10 Saniye Kuralı'ndan yararlanılır. Alışveriş yaparken Görsel 3.4'te belirtilen sorular cevaplanarak satın alma kararının istek ya da ihtiyaç olduğu tespit edilebilir.

Görsel 3.3: Yeme ihtiyaçları

Görsel 3.4: Alım kararının verilmesinde 10 saniye kuralı

a) Alışverişte kasaya gidip ödeme yapmadan önce 10 saniye düşünülmelidir. Bu durum uzmanlar tarafından "10 Saniye Kuralı" olarak tanımlanır. 10 saniye sonunda sorulan soruların cevabı ihtiyaç olduğu sonucunu ortaya çıkarıyorsa mal ya da hizmet alınabilir.

b) İlk olarak birey aldığı ürünle ilgili "Bir istek mi, ihtiyaç mı?" sorusunu sormalıdır. Ürün veya hizmetin alınmaması hâlinde eksikliği hissedilecekse ve bütçe hesaplanırken karşılığı ayrılmışsa bu bir ihtiyaçtır. "Almasam da olur." denilebilen bir ürün veya hizmetse bu bir istektir.

c) "Bu ürün veya hizmeti almak için bütçemde yer var mı?" Bilinçli bir tüketicinin yıllık, aylık, haftalık hatta günlük bütçesi bulunur. Alınması planlanan bu ürün ve hizmetin bütçede karşılığı yoksa ve alınması hâlinde maddi sıkıntı yaratacaksa alınmamalıdır.

ç) Bu ürün veya hizmeti daha ucuza alabilir miyim? Satın alınmak istenen ürün veya hizmet hakkında piyasa araştırması yapılması gerekir. Daha ucuza ve daha kaliteli alınabilecek ürün veya hizmetler tercih edilmelidir.

d) Satın alınan ürünün başkası elimde var mı? Daha önceden alınan bir ürünün daha başka rengi ya da gelişmiş modeli alınmak isteniyorsa bütçe gözden geçirilerek tekrar değerlendirilmeli ve mümkünse ürün alınmamalıdır.

Planlı Satın Alma Davranışı

Aile yapısı, bireyin yaşı, cinsiyeti, hayat şartları, ekonomik durumu, yaşam tarzı, çevresel koşullar ve içinde yaşanan toplumun kültürü gibi faktörler satın alma davranışını çeşitlendirmektedir. İnsanlar bir ürün veya hizmeti satın alma kararını verirken farkında olarak ya da olmayarak bu faktörlerden etkilenir. Bunun için alışveriş öncesi satın alma planı yapılmalıdır.

Satın almanın planlanmasında öncelikle istek ve ihtiyaçların ayrımının yapılması gerekir. İhtiyaç, eksikliğinin şiddetle hissedildiği, arzu edilmekten ziyade zaruri veya çok önemli olduğu için gerekli olan şeylerdir. İstek ise belirli bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen nesne veya duruma karşı duyulan özlem ve arzu olarak tanımlanır. Gerçek ihtiyaçlar arasında en önemlisinden başlanarak bir sıralama yapılmalıdır.

İhtiyaç ve istekleri belirledikten sonra satın alma işlemini gerçekleştirmek amacıyla bütçe hesaplanmalıdır. İstek ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla ayrılacak para miktarı bireyin gelirine göre belirlenmelidir.

Görsel 3.5: Satın Alınacaklar Için Plan Yapmak

Satın almanın planlanmasının son aşaması seçeneklerin değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasıdır. Satın alınacak ürünlerin ve hizmetlerin kalitesi, sağlık ve güvenliği ile çevreye duyarlılığı, fiyatı, bakım ve kullanım özellikleri, yedek parça ve satış sonrası servis ağı gibi unsurlar göz önünde bulundurularak piyasadaki ürün çeşitleri, yeni çıkan marka ve modeller araştırılmalıdır. Araştırma sonuçlarında satın alınabilecek ürün ve hizmet seçenekleri karşılaştırılarak en uygun olanın satın alınmasına karar verilmelidir.

Bir ürün veya hizmet satın alırken kendimize sormamız gereken sorular sırasıyla şunlardır:

Ne satın almak istiyorum? Satın almak istediğim ürün veya hizmetin fiyat ve özelliklerini araştırabileceğim yerler neresidir?

Ne kadar para harcamam gerekiyor? Bütçem nedir?

Hangi kriterler benim için önemlidir? Satın almak istediğim ürün veya hizmetten beklentilerim nelerdir?

Kriterlerimi karşılayabilecek olası seçenekler nelerdir?

Hangi seçenek benim için daha uygun olur?

1. Okul yemekhanesi veya kantindeki yemek ücreti fiyatlarını araştırarak aylık yemek maliyetinizi tabloya yerleştiriniz.
2. Bir öğrenci olarak günlük veya haftalık olarak harcadıklarınızı göz önünde bulundurarak ortalama aylık harcama tablosu hazırlayınız.
3. Ailenizin bir haftalık market, pazar vb. harcamalarını göz önünde bulundurarak ortalama aylık market ve pazar giderleri ile ilgili tablo hazırlayınız.
4. Diğer giderleri ailenizdeki bireylerden öğrenerek haftalık ve aylık diğer giderler tablosu hazırlayınız.
5. Ailenizin marketlerden aldığı ürünler ile pazardan aldığı ürünlerin neler olduğunu araştırınız.
6. Ailenizin yaptığı alışverişlerde onların yaptığı tercihleri neler belirliyor.
7. Alışverişlerde dikkat edilmesi gereken temel unsurların neler olduğunu araştırınız. Örnekler veriniz.

1. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Öz Yönetim Becerisi	Sorumluluk		Bireysel	Ders İçi
Etkinliğin Adı	**BÜTÇEDE ÖNCELİĞİMİ BELİRLİYORUM**				**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	İstek ve ihtiyaçları birbirinden ayırt ederek en iyi kişisel bütçeyi oluşturabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, harcama kalemlerini tanıması ve harcama planı düzenlemedeki aşamaları takip ederek harcama planı oluşturmasını ve yorumlamasını içermektedir.					

Yönerge : Aşağıdaki metni ve tabloyu inceleyerek soruları yanıtlayınız.

Vergi dairesinde çalışan Zeynep Hanım'ın 2022 yılı Şubat ayına ait net maaşı 7.000 TL'dir. Zeynep Hanım'ın Şubat ayına ilişkin planladığı harcamalar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.1: Zeynep Hanım'ın şubat ayı için planladığı harcamalar listesi

İHTİYAÇ/İSTEK	PLANLANAN HARCAMALAR	MİKTAR (ADET)	BİRİM FİYAT (TL)	TUTAR (TL)
	Kira	1	1.500,00	1.500,00
	Site aidatı	1	200,00	200,00
	Elektrik faturası	1	200,00	200,00
	Su faturası	1	100,00	100,00
	Doğal gaz gideri	1	500,00	500,00
	Telefon ve internet faturası	1	150,00	150,00
	Sinema	4	30,00	120,00
	Ulaşım giderleri	1	300,00	300,00
	Kırmızı elbise	1	450,00	450,00
	Arkadaşlar ile dışarıda yemek	8	60,00	480,00
	Konsere gitmek	3	100,00	300,00
	Market ve pazar harcaması	1	700,00	700,00
	Muayene ve ilaç gideri	1	500,00	500,00
	Perdeleri yenileri ile değiştirmek	4	400,00	1.600,00
	Kuaför	1	100,00	100,00
	Tiyatro ve sinema			100,00 TL
	Seyahat vb.			500,00 TL
	Kitap/gazete/dergi			200,00 TL
	Kişisel bakım			140,00 TL
	TOPLAM			7.200,00TL

1. Zeynep Hanım'ın harcama planlarının hangilerinin istek, hangilerinin ihtiyaç olduğunu kendinize göre belirleyiniz.
2. Zeynep Hanım'ın tasarruf yapmasına yardımcı olacak bir planlama hazırlayınız.

2. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**İSTEK Mİ, İHTİYAÇ MI?**		**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** İhtiyaç kavramını kavrayabilme. **2.** İstek kavramını kavrayabilme. **3.** Bir ürünü satın almadan önce istek ve ihtiyaç ayrımını yapabilme. **4.** İstek ve ihtiyaç ayrımının bütçe katkısını kavrayabilme.			
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, tüketim yaparken satın almayı planladığı mal ve hizmetlerle ilgili istek ve ihtiyaç kavramını ayırt etmeyi içermektedir.			
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere aşağıdaki etkinlik soruları dağıtılır (Görsel 3.6). Etkinlikteki olayla ilgili verilen bilgiler doğrultusunda etkinlikte yer alan soruların cevaplandırılması istenir. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.			

Yönerge : Aşağıdaki etkinlik açıklamasını okuyunuz. Açıklamaya göre verilen soruları cevaplayınız.

Alper ve Dila'nın satın almayı planladığı ürünler konusunda verdikleri kararın istek mi, ihtiyaç mı olduğunun ayrımıyla ilgili soruları cevaplandırınız.

Alper, lise öğrencisidir. Resim dersinde kullanmak üzere resim fırçası, palet, resim kâğıdı almak istemektedir. Aynı ürünlerin benzeri evinde bulunmaktadır. Yeni alacağı ürünlerin marka ve renklerin kalitesini daha iyi bulduğu ve arkadaşlarının da bu benzer markayı kullandığı için almak istemektedir. Bu ürünleri almayı çok istediği için ve arkadaşlarıyla aynı marka ürünleri kullanmanın kendisini iyi hissettireceğini düşünerek borçlanarak bu ürünü almak istemektedir.

Görsel 3.6: Resim yapmak

İSTEK Mİ, İHTİYAÇ MI? BELİRLEME SORULARI	EVET	HAYIR
Bu ürüne benzer ürünler evinde var mı?	○	○
Bu ürünler için borçlanılacak mı?	○	○
Bu ürünleri almak için bütçesinde yer var mı?	○	○
Bu ürünleri piyasadan daha ucuza bulabilir mi?	○	○

Satın alma kararı ne olmalıdır?	
Bu satın alma kararını vermede sizce hangi etkenler etkili olmuştur? Yorumlayınız.	

Dila, lise öğrencisidir. Beden eğitimi dersinde kullanmak üzere spor ayakkabı almak istemektedir. Hâlihazırda kullandığı spor ayakkabısı bulunmaktadır. Fakat ayakkabı yıpranmış ve ayağını sıkmaktadır.

Bu nedenle beden eğitimi derslerinde ve spor yaparken ihtiyacı olan ayakkabıyı almak istemektedir. Alacağı ayyakkabının sağlam, rahat ve kaliteli olmasını kriter olarak belirlemektedir. Ancak beğendiği ayakkabı, bütçesini aşmaktadır. Bu nedenle spor ayakkabısını borçlanarak taksitle almak istemektedir.

Görsel 3.7: Spor ayakkabı almak

İSTEK Mİ, İHTİYAÇ MI? BELİRLEME SORULARI	EVET	HAYIR
Bu ürüne benzer ürünler evinde var mı?	○	○
Bu ürünler için borçlanılacak mı?	○	○
Bu ürünleri almak için bütçesinde yer var mı?	○	○
Bu ürünleri piyasadan daha ucuza bulabilir mi?	○	○

Satın alma kararı ne olmalıdır?	
Bu satın alma kararını vermede sizce hangi etkenler etkili olmuştur? Yorumlayınız.	

Yönerge : Sınıfı üç kişilik gruplara ayırınız.

a) Alper resim dersi için aldığı ürünlerle ilgili neden piyasa araştırması yapmamış olabilir? Bu konuda ona neler önerirsiniz?

.....

.....

b) Satın alma kararı vermede istek ve ihtiyaç ayrımının önemi konusunda Alper'e neler önerirsiniz?

.....

.....

c) Dila'nın verdiği satın alma kararını siz kendi hayatınızda hangi alanlarda kullanabilirsiniz? Nedenlerini yorumlayınız.

.....

.....

3. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**TAKSİTLE ALIYORUM**			**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** İhtiyaç ve istek kavramlarını kavrayabilme. **2.** Borç kavramını kavrayabilme. **3.** Taksitli alışverişin ve peşin satın almanın mantığını kavrayabilme. **4.** Peşin olarak satın alma ile taksitli olarak satın alma fiyatlarını hesaplayabilme, karşılaştırabilme ve yorumlayabilme.				
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, tüketim yaparken satın almayı planladığı mal ve hizmetlerle ilgili peşin satın alma ile taksitli satın alma ile ilgili hesaplamaları ve karşılaştırmaları içermektedir.				
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere aşağıdaki tabloda verilen ürünlerin peşin satış ve taksitli satışlarını içeren etkinlik dağıtılır. Etkinlikteki olayla ilgili verilen bilgiler doğrultusunda öğrencilerin ilgili hesaplamaları yapmaları, karşılaştırmaları ve yorumlamaları istenir. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.				

Yönerge: Aşağıdaki A marka TV ve X marka buzdolabının peşin ve taksitli fiyatları ile ilgili verileri içeren Tablo 3.2 verilmiştir. Tabloları inceleyerek ve gerekli hesaplamaları yaparak istenen soruları cevaplayınız.

Tablo 3.2: TV ve buzdolabı için peşin ve taksitli satış hesap tablosu

A MARKA TV		X MARKA BUZDOLABI	
Peşin Fiyatı	11.999,00 ₺	**Peşin Fiyatı**	6.399,00 ₺
		Kredi kartı	6.629,00 ₺
Taksit Sayısı	**Aylık Taksit Tutarı**	**Taksit Sayısı**	**Aylık Taksit Tutarı**
4	3.307,25 ₺	4	1.712,25 ₺
12	1.312,42 ₺	9	812,11 ₺
18	924,94 ₺	12	667,67 ₺

a) Yukarıda verilen ürünler ile ilgili gerekli olan hesaplamaları yapınız. Aradaki farkları hesaplayınız.

.....

.....

b) Taksitli satışın avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunu söyleyiniz.

.....

.....

c) Ürünlerin peşin, kredi kartı ve taksitli satış fiyatlarını karşılaştırınız. Hangi durumlarda hangi seçeneğin daha mantıklı olduğunu açıklayarak yorumlayınız.

.....

.....

Satın alma konusunda satış tercihlerinin belirlenmesinde satışı etkileyen temel etkenlerin neler olduğu konusunda arkadaşlarınızla tartışınız. Grupça uzlaştığınız etkenleri aşağıya yazınız.

TV satın almada hangi satışı tercih ettiniz? Neden?	
Buzdolabı satışında hangi yöntemi tercih ettiniz? Neden?	

4. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Eleştirel Düşünce Becerisi	Empati Geliştirebilme Becerisi		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**BİLİNÇLİ TÜKETİCİ**				**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Bilinçli satın alma davranışı geliştirebilme. **2.** Finansal okuryazarlık ve karar verme becerileri edinebilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, bireyin planlı satın alma davranışı kazanmasını ve satın alma kararını verme sürecini doğru yönetmeyi öğrenerek gerektiğinde çevresindekilere finansal tavsiyeler verebilmesini içermektedir.					
Etkinliğin Uygulaması	Öğretmen; öğrencilerden kendilerinin, ailelerinin veya tanıdıkları kişilerin satın aldığı yüksek maliyetli (pahalı) ürün veya hizmeti düşünmelerini ister. Satın alınan bu ürün veya hizmetlerin satın alma sürecinin nasıl ilerlediğinin anlatılması sağlanır. Öğrencilerden gelecekte satın almak istedikleri yüksek maliyetli ürün veya hizmetleri belirlemeleri istenir. Öğrencilerden bu iki ürün için satın alma planı oluşturmaları istenir. Satın alma planı oluşturmanın faydaları üzerine konuşulur. Öğrencilerden bir internet sitesinin tavsiye köşesinde takipçilerden gelen üç adet harcama sorununu analiz ederek tavsiyelerde bulunmaları istenir. Gruplardan verdikleri tavsiyeleri diğer gruplarla paylaşması istenir.					

Yönerge 1: Satın almak istediğiniz yüksek maliyetli iki adet ürün veya hizmeti belirleyiniz. Bu ürün veya hizmete uygun olarak aşağıdaki soruların yanıtlarını boş bırakılan alanlara yazınız.

Satın almak istediğiniz yüksek maliyetli iki adet ürün veya hizmeti belirleyiniz. Bu ürün veya hizmete uygun olarak aşağıdaki soruların yanıtlarını boş bırakılan alanlara yazınız.

1. Satın almak istediğim ürün veya hizmet: .....

BÜTÇEM	KRİTERLERİM	SEÇENEKLERİM	KARARIM

Seçiminizi nasıl yaptınız?

.....

.....

2. Satın almak istediğim ürün veya hizmet: .....

BÜTÇEM	KRİTERLERİM	SEÇENEKLERİM	KARARIM

Seçiminizi nasıl yaptınız?

.....

.....

Yönerge 2: Sınıfı uygun sayıda gruplara ayırınız.

Yönerge 3: Birbirinden farklı marketlere gidiniz. Farklı ebatlardaki son tüketim tarihine sahip ve birden çok markanın aynı ürünleri ile ilgili gözlemler yapınız. Örneğin;

a) Bir markette 1kg, 2,5 kg ve 5 kg'lık 3 farklı ebatta ve 3 farklı markanın deterjanları satılmaktadır. Uygun maliyet açısından tavsiyeniz nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Farklı tüketim tarihlerine, farklı ebatlara sahip farklı yoğurt çeşitlerinden almak istiyorum. Hangisinin benim için en iyi seçenek olduğuna nasıl karar verebilirim?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) İyi günler, ben Baran. İnternet sitenizi uzun zamandır takip ediyorum. Babam yıllardır aynı cep telefonunu kullanıyor ancak artık gözleri eskisi gibi görmediğinden telefondaki yazıları okumakta zorluk çekmeye başladı. Bu nedenle babamın cep telefonunu değiştirmek istiyorum. Piyasada çok farklı özelliklere sahip birçok cep telefonu var. Bir türlü karar veremiyorum. Sizce babam için telefon alırken hangi kriterleri dikkate almalıyım? Tavsiyeleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TASARRUF

Günlük hayatta masrafları azaltmak ya da para biriktirmek anlamında kullanılan tasarruf kelimesi, ekonomide gelirin harcanmayan kısmı olarak tanımlanır. Birikiminizi bankaya yatırmak istediğinizde sizin için açılan hesaba "tasarruf hesabı" denir. Para kazanabilmek için zaman harcamanız gerekir. Kazanılan para sadece emeğinizin değil, aynı zamanda harcadığınız zamanın da karşılığıdır. Paranızı harcarken aslında satın aldığınız şey karşılığında zamanınızı değiş tokuş etmiş olursunuz. Dolayısıyla tasarruf etmek insanın kendi hayatından harcadığı zamanın kıymetini bilmek olarak da nitelendirilebilir. Gelecek kaygısı, birikim ve yatırım yapmak gibi insanları tasarrufa yönelten çeşitli sebepler vardır.

Tasarruf hem aile hem de ülke ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. Örneğin evimizde gereksiz enerji kullanımının önüne geçmek için aldığımız önlemler, sadece elektrik faturamızın daha düşük gelmesi ile sınırlı kalmaz, aynı zamanda enerji ithalatı için ülke ekonomisinden harcanan tutarın azalmasını sağlar. Daha da önemlisi karbon salınımını azaltır ve küresel ısınmanın önüne geçerek gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir dünya bırakmamızı temin eder.

Tasarruf, ekonomik büyüme için en önemli unsurlardandır. Çünkü tasarruf olmadan yatırım, yatırım olmadan da üretim gerçekleşemez. Ekonomik büyümenin toplumsal refaha etkisi göz önüne alındığında tasarrufun önemi daha iyi anlaşılabilir. Birikim ve tasarruf yapmaya karar verirken doğru stratejileri takip etmek büyük önem arz etmektedir.

Görsel 4.1: Tasarrufun faydaları

1. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**BİLİNÇLİ TASARRUF**			**Etkinliğin Süresi**	25 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Tasarruf kavramını ifade edebilme **2.** Tasarruf yapmanın bütçeye maddi katkısını hesaplayabilme **3.** Tasarruf yapmanın ülke ekonomisine ve kaynakların verimli kullanmasına katkısını yorumlayabilme				
Etkinliğin Açıklaması	Öğretmen tarafından öğrencilere ablo 4.1 dağıtılır. Daha sonra sırasıyla Tablo 4.2 ve Tablo 4.3 öğrencilere verilir. Öğrencilerden tablolar ile verilen elektrik, doğal gaz ve su tasarrufu için gerekli hesaplamalar yapmaları istenir. Öğrencilere tasarruf tutarlarının ilgili alanlara doğru tutarlarla kaydedilmesiyle ilgili bildirimde bulunur. Tasarruf tutarlarının hesaplanmasından sonra verilen soruların cevaplanması istenir. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.				
Etkinliğin Uygulanması	Aşağıdaki tasarrufla ilgili etkinlik sorusunu okuyunuz. Soruda verilen bilgilere göre doğal gaz ve elektrik tasarrufuyla ilgili hesaplamaları yapınız.				

Yönerge 1: Aşağıda verilen tasarrufla ilgili etkinlik sorusunu okuyunuz. Soruda verilen bilgilere göre doğal gaz ve elektrik tasarrufuyla ilgili hesaplamaları yapınız.

Tablo 4.1: Elektrik tasarrufunun bütçeye katkısı

Günlük %20'lik Elektrik Tasarrufunun Yıllık Olarak Bütçeye Katkısı	
Aylık elektrik faturası tutarı	180,00 TL
Günlük elektrik tüketimi tutarı	180,00 TL/30 gün = 6,00 TL
Günlük %20 elektrik tasarrufu tutarı	6,00 TL x 0,20 = 1,20 TL
Aylık elektrik tasarrufu tutarı	1,20 x 30 gün = 36,00 TL
Yıllık elektrik tasarrufu tutarı	36,00 TL x 12 ay = 432,00 TL

Görsel 4.2: Elektrik tasarrufu

Tablo 4.2: Doğal gaz tasarrufunun bütçeye katkısı

Günlük %20'lik Doğal Gaz Tasarrufunun Yıllık Olarak Bütçeye Katkısı	
Aylık doğal gaz faturası tutarı	600,00TL
Günlük doğal gaz tüketimi tutarı	
Günlük %20 doğal gaz tasarrufu tutarı	
Aylık doğal gaz tasarrufu tutarı	
Yıllık doğal gaz tasarrufu tutarı	

Görsel 4.3: Doğal gaz tasarrufu

Tablo 4.3: Su tasarrufunun bütçeye katkısı

Günlük %20'lik Su Tasarrufunun Yıllık Olarak Bütçeye Katkısı	
Aylık su faturası tutarı	300,00TL
Günlük su tüketimi tutarı	
Günlük %20 su tasarrufu tutarı	
Aylık su tasarrufu tutarı	
Yıllık su tasarrufu tutarı	

Görsel 4.4: Su tasarrufu

Yönerge 2: Yaptığınız tasarruf hesaplamalarına göre aşağıdaki verilen soruları cevaplayınız.

a) Hakan'ın yıllık elektrik, doğal gaz ve su tasarruf tutarının toplamı ne kadardır?

b) Hakan'ın daha fazla elektrik tasarrufu yapabilmesi için neler önerirsiniz?

c) Hakan'ın daha fazla doğal gaz tasarrufu yapabilmesi için neler önerirsiniz?

ç) Hakan'ın daha fazla su tasarrufu yapabilmesi için neler önerirsiniz?

d) Hakan sizce elektrik, doğal gaz ve su dışında daha başka hangi giderlerinde tasarrufa gidebilir?

e) Sizce tasarruf yapmanın ülke ekonomisine katkıları neler olabilir?

2. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**ACİL DURUM FONU**		**Etkinliğin Süresi**	20 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Tasarrufun faydalarını açıklayabilme. **2.** Acil durumlar için tasarruf stratejisi geliştirebilme.			
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, bireyin tasarruf kavramını öğrenmesini ve tasarruf yapmanın bireylerin hayatına kazandırdıklarını anlamalarını içermektedir.			
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen, öğrencilerden gruplara ayrılmasını ister. Öğrencilerin, Şükran'ın finansal özelliklerini ve gelecekteki hedeflerini okuması sağlanır. Öğrencilerden Şükran'ın tabloda yer alan harcamalarını incelemeleri istenir. Şükran'ın istenilen miktarda tasarruf edebilmesi için harcamalarını yeniden düzenlemeleri ve yeni tutarların tablodaki ilgili alanlara doğru şekilde kaydedilmesi sağlanır. Düzenlemelerden sonra gruplardan Şükran'ın tasarruf ettiği miktarı diğer gruplarla paylaşması istenir.			

Yönerge : Sınıfı beş kişilik gruplara ayırınız.

1. Şükran'ın bütçesini planlayabilmek için aşağıdaki bilgileri kullanınız.
   - Ayda 750 TL kazandığı yarı zamanlı bir işi var.
   - Bu zamana kadar üniversite için 600 TL biriktirdi.
   - Şükran üniversiteye başlamadan önce acil durumlar için sekiz ay sonunda 1.000 TL tasarruf edecek bir bütçe planı geliştirmek istiyor.
   - Her ay gelirinin değişmediğini ve 750 TL olduğunu varsayınız.
2. Şükran'ın aşağıda verilen harcamalarının yer aldığı tabloya göre Şükran'ın azaltabileceği giderlerini belirleyiniz.
3. Düzenlenmiş harcama tutarını boş bırakılan yere yazınız.
4. Sekiz ay sonundaki toplam gideri ve tasarrufu son sütunda boş bırakılan yere yazınız.

Tablo 4.4: Harcamalar tablosu

HARCAMALAR (AYLIK)	HARCAMA TUTARI (AYLIK)	DÜZENLENMİŞ HARCAMA TUTARI (AYLIK)	HARCAMA TUTARI (SEKİZ AYLIK)
Telefon faturası	45 TL		
Müzik dinleme uygulaması üyeliği	30 TL		
Öğle yemeği (15 TL'den 20 okul günü için)	300 TL		
Eğlence (25 TL'den 4 gün)	100 TL		
Spor salonu üyeliği	75 TL		
Giyim	50 TL		
Ulaşım (5 TL'den 20 okul günü için)	80 TL		
Film/dizi izleme uygulaması üyeliği	70 TL		
Toplam gelir	750 TL	750 TL	6000 TL
Toplam gider	750 TL		
Tasarruf	0		

3. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Bilgi Okuryazarlığı Becerisi	Sorumluluk		Bireysel	Ders İçi
Etkinliğin Adı	**HARCAMA PLANI YAPIYORUM**				**Etkinliğin Süresi**	15 Dakika
Etkinliğin Amacı	Herhangi bir konuda herkes tarafından anlaşılabilir harcama planı yapabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin harcama planı yapmalarını içermektedir.					

Yönerge : Aşağıdaki metni inceleyerek soruları yanıtlayınız.

İstanbul'da A firmasının pazarlama bölümünde çalışan Burak Bey iş seyahati için Adana'ya işletme tarafından gönderilecektir. Firmanın muhasebe bölümü Burak Bey'e 5.000 TL iş avansı vermiştir. Burak Bey 3 günlük iş seyahati boyunca aşağıda belgeleri olan harcamaları yapmıştır. Ayrıca firma iş seyahatine gönderdiği personelin belgesiz harcamaları için günlük 100 TL iaşe ödemektedir.

- 1. gün 80 TL taksi ücreti vererek havaalanına gitmiştir. Adana'ya uçak bileti için 400 TL ödemiştir. Adana Havalimanı'nda 3 günlük araç kiralamış, araç kirası olarak toplam 900 TL ödeme yapmıştır. Aynı gün daha önce rezervasyon yaptığı otele gelerek 3 günlük yarım pansiyon konaklama için 1.350 TL ödeme yapmıştır.
- 2. gün müşteriyle restoranda görüşmüş restorana yemek bedeli olarak 200 TL ödeme yapmıştır.
- 3. gün öğle yemeği için 60 TL harcamıştır. Aynı gün kiraladığı araca 300 TL'ye benzin almış, İstanbul'a dönüş için uçak biletine 500 TL ödeme yapmıştır. İstanbul'da işyerine gitmek için 80 TL taksi ücreti ödemiştir.

1. Bu bilgilere göre Burak Bey'in iş seyahati harcama planını yapınız.

2. Burak Beyi'n çalıştığı firmaya iade etmesi veya firmadan talep etmesi gereken para miktarını aşağıdaki tabloda hesaplayınız.

Tablo 4.5: Burak Bey'in iş seyahati ile ilgili bilgi ve harcamalar tablosu

A FİRMASI PERSONEL İŞ AVANSI TABLOSU		
1.	Personelin Adı	
	İş Gezisi Tarihi	
	Alınan İş Avansı Tutarı	
	HARCAMA DÖKÜMÜ	
	Taksi Ücreti	
	Uçak Bileti	
	Araç Kira Bedeli	
	Konaklama Ücreti	
	Yemek Bedeli	
	Yemek Bedeli	
	Akaryakıt Ücreti	
	Uçak Bileti	
	Taksi Ücreti	
	3 Günlük İaşe	
	TOPLAM	
2.	İade Miktarı	

4. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Grup / Bireysel	Ders Dışı / Ders İçi
Etkinliğin Adı	**HARCAMA PLANINI YÖNETMEK**			**Etkinliğin Süresi**	25 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Harcama kalemlerini tespit edebilme. **2.** Harcama planını oluştururken tutarları doğru kaydedilme. **3.** Zorunlu ve isteğe bağlı harcamaların sonucunu yorumlayabilme. **4.** Harcama planında kendi harcama davranışını kavrayabilme.				
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, harcama kalemlerini tanıması ve harcama planı düzenlemedeki aşamaları takip ederek harcama planı oluşturmasını ve yorumlamasını içermektedir.				
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere etkinlikte yer alan tablolar verilir (Tablo 4.6). Tabloda yer alan verilerin öğrenciler tarafından örnek harcama planına (Tablo 4.7) aktarılması istenir. Öğrencilere harcama planında boş bırakılan alanlara tutarların doğru bir şekilde kaydedilmesiyle ilgili geri bildirimde bulunulur. Harcama planının düzenlenmesinden sonra verilen soruların cevaplanması istenir. Öğrencilerin cevapları ile ilgili geri bildirimlerde bulunulur.				

Yönerge 1: Aşağıdaki bütçeyle ilgili etkinlik açıklamasını okuyunuz. Verilen harcama planını açıklamaya göre düzenleyiniz.

Tablo 4.6: Emre'nin mart ayına ait harcama bilgileri

EMRE'NİN HARCAMA DEFTERİ (MART AYI)						
Sıra No	**Tarih**	**Harcamanın Türü**	**Kategori**	**Harcamanın Şekli (Zorunklu / İsteğe Bağlı)**	**Planlanan Tutar***	**Gerçekleşen Tutar**
1	01.03.2022	Market	Gıda	Zorunlu	100,00 ₺	150,00 ₺
2	02.03.2022	Taksi	Ulaşım	İsteğe bağlı	200,00 ₺	150,00 ₺
3	03.03.2022	Yağ değişimi	Ulaşım	Zorunlu	80,00 ₺	300,00 ₺
4	04.03.2022	Süt ve yemek	Gıda	Zorunlu	70,00 ₺	80,00 ₺
5	05.03.2022	Doktor	Sağlık	Zorunlu	300,00 ₺	200,00 ₺
6	06.03.2022	İlaç	Sağlık	Zorunlu	50,00 ₺	40,00 ₺
7	07.03.2022	Taksi	Ulaşım	İsteğe bağlı	40,00 ₺	35,00 ₺
8	10.03.2022	Kedi maması	Diğer	Zorunlu	200,00 ₺	150,00 ₺
9	12.03.2022	Yüzme	Eğlence	İsteğe bağlı	60,00 ₺	120,00 ₺
10	13.03.2022	İçecek	Gıda	Zorunlu	50,00 ₺	90,00 ₺
11	15.03.2022	Market	Gıda	Zorunlu	250,00 ₺	200,00 ₺
12	16.03.2022	Tiyatro	Eğlence	İsteğe bağlı	20,00 ₺	45,00 ₺
13	19.03.2022	Arkadaşlarla eğlence	Eğlence	İsteğe bağlı	200,00 ₺	150,00 ₺
14	21.03.2022	Otobüs bileti	Ulaşım	Zorunlu	180,00 ₺	100,00 ₺
15	22.03.2022	Market	Gıda	Zorunlu	40,00 ₺	30,00 ₺

16	25.03.2022	Yakıt	Ulaşım	Zorunlu	150,00 ₺	200,00 ₺
17	27.03.2022	Doktor muayenesi	Ulaşım	Zorunlu	200,00 ₺	100,00 ₺
18	28.03.2022	Sinema	Eğlence	İsteğe bağlı	50,00 ₺	60,00 ₺
19	29.03.2022	Elbise	Giyim	İsteğe bağlı	150,00 ₺	300,00 ₺
20	30.03.2022	Ayakkabı	Giyim	İsteğe bağlı	350,00 ₺	300,00 ₺
				TOPLAM:	**2.740,00 ₺**	**2.800,00 ₺**

*Harcama defterinde "planlanan tutar" sütunu bulunmaz ancak etkinliğin bütünlüğü açısından bu sütun eklenmiştir. Planlanan tutar sütunundaki tutarların şubat ayının harcama planı dikkate alınarak oluşturulduğu varsayılmıştır.

Tablo 4.7: Emre'nin nisan ayı harcama planı

EMRE'NİN HARCAMA PLANI			
DÖNEM			Nisan
GELİR TUTARI			7.000,00 ₺
ZORUNLU HARCAMALAR (KATEGORİ)	**PLANLANAN (a)**	**GERÇEKLEŞEN (b)**	**FARK (a-b)**
Zorunlu Harcamaların Toplamı			
İSTEĞE BAĞLI HARCAMALAR (KATEGORİ)	**PLANLANAN (a)**	**GERÇEKLEŞEN (b)**	**FARK (a-b)**
İsteğe Bağlı Harcamaların Toplamı			
GENEL TOPLAM			

Yönerge 2: Tablo 4.7'de hazırladığınız harcama planına göre aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

a) Emre'nin nisan ayına ait zorunlu harcamalarının toplamını belirleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Hesaplamaları elektronik tablolama dokümanları yardımıyla yaparak tablolara uygun elektronik tablolama ortamında grafikler çiziniz. Bu grafikleri yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

c) Emre'nin mart ayına ait giyim, eğlence, sağlık, ulaşım, yemek ve diğer harcamalarını kategorik olarak fark toplamlarını belirleyiniz. Ardından kategorilerden çıkan sonuçları kıyaslayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

ç) Emre'nin nisan ayına ait zorunlu ve isteğe bağlı harcamalarıyla ilgili ona neler önerirsiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

d) Emre'nin planlanan ve gerçekleşen harcamaları arasındaki toplam farkı belirleyerek yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

5. KONU

TÜKETİCİ VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

Görsel 5.1: Tüketiicinin korunması

Tüketici, ticari bir amaç gütmeden kendisi ve ailesi için tüketim yapan kişi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre de tatmin edilecek ihtiyacı, harcayacak parası ve harcama isteği olan tüm kişi, kurum ve kuruluşlar olarak ifade edilmektedir. Bu tanım çok daha geniş bir kitleyi kapsamaktadır. Kişiler, aileler, üretici ve satıcı işletmeler, tüzel kişiler, kamu kuruluşlar ve kâr amacı gütmeyen kurumlar bu kitlenin içinde yer almaktadır.

Tüketicinin korunmasının tarihi, ilk insanlara ve hatta ilk inanışlara kadar uzanır. Dinler ve ahlak öğretileri tüketicinin korunmasına, insan hakkı ve kul hakkı perspektifinden bakmış; çeşitli düzenlemeler yapmış ve gereken cezai işlemler uygulamıştır. Her ne kadar tüketicinin korunması bir kavram olarak 19. yüzyılın sonlarında meydana çıktıysa da tarihî gelişim olarak Eski Ahit'e kadar dayanmaktadır. Dinî bir buyruk kitabı olan Eski Ahit'te, insanlığın ilk yazılı kanunları olarak bilinen Hammurabi Kanunlarında, Sümerlerde, Hititlerde ve eski Hint Kanunlarında tüketicilerin korunmasıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Binlerce yıllık olan bu eserlerde yiyeceklerin saflığının korunması ve ölçü tartıda dürüstlüğün sağlanması gibi pek çok konuda düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonraki tarihî gelişmeler içerisinde 1215 tarihli Magna Carta Libertatum önemli bir yer tutmaktadır. Kısaca geçmişten günümüze kadar her oluşumun ve devletin tüketicinin korunması ile ilgili çeşitli düzenlemeler ve kanunlar çıkardığı görülmektedir.

Ülkemizde de bu konuyla doğrudan ilgili olan birçok çalışma yapılmış ve kanunlar çıkarılmıştır. Türk tüketicisinin yaşadığı sorunlar dikkate alınarak hazırlanan 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun", tüketicinin korunması alanında bir dönüm noktası olmuştur. İlk kez Türkiye'de tüketiciler yasal, kurumsal ve örgütsel haklar elde etmişlerdir. Kanun çıkarılmadan önce dağınık bir şekilde çok sayıda yasa, tüzük ve yönetmelik içerisinde yapılan tüketicinin korunmasına ve haklarına ilişkin düzenlemeler, çerçeve kanun niteliğinde olan 4077 Sayılı Kanunla bir çatı altında toplanmıştır. Bu kanunda yer alan temel düzenlemeler: ayıplı mal ve hizmetler, satıştan kaçınma, taksitli satışlar, kampanyalı satışlar, kapıdan satışlar, ticari reklam ve ilanlar, tüketici kredisi, süreli yayınlar, fiyat etiketi, garanti belgesi, tanıtma ve kullanma kılavuzu, satış sonrası hizmetler gibi düzenlemelerdir.

1. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Becerisi		Grup	Ders Dışı
Etkinliğin Adı	**TÜKETİCİ HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM**				**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Tüketici hakkını açıklayabilme. **2.** Tüketicinin Korunması Hakkındaki kanunun farkında olabilme. **3.** Ayıplı mal, taksitli satışlar ve kampanyalı satışları açıklayabilme. **4.** Fiyat etiketi ve garanti belgesinin işlevini açıklayabilme. **5.** Tüketici olarak haklarının farkında olabilme.					
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik Tüketicinin Korunması Kanununu, bu kanunun teminat altına aldığı hakların neler olduğunu ve bu hakların nasıl kullanılması gerektiğini içermektedir.					
Etkinliğin Uygulanması	Öğrencilere tüketici hakları ile ilgili sorular sorularak konuya dikkatleri çekilir. Kavram hakkında bilgi sahibi olan öğrencilere söz hakkı verilerek açıklamaları istenir. Öğrenciler dörder kişilik gruplara ayrılır. Öğrencilerden Tüketicinin Korunması Kanununu ve bu kanunun teminat altına aldığı hakların neler olduğu ile ilgili bir araştırma yapmaları istenir. Araştırmalarında ayrıca ayıplı mal, taksitli satışlar, kampanyalı satışlar, fiyat etiketi ve garanti belgesine de yer vermesi istenir. Öğrencilere araştırmadan elde ettikleri bilgiler çerçevesinde grupça bir infografik veya poster hazırlamaları konusunda uyarılar yapılır. Hazırlanan infografikler veya posterler paylaşılarak veya sergilenerek grupların birbirlerinin çalışmalarına ulaşmaları sağlanır. Çalışmalar ile ilgili sorular sorularak öğrencilerin konu hakkında tartışmaları istenir. Grupların birbirlerini değerlendirmelerine fırsat verilerek geri bildirimlerde bulunulur.					

Yönerge: Tüketicinin Korunması Kanununu ile ilgili genel ağ üzerinde araştırma yapınız. Bununla birlikte ayıplı mal, taksitli satışlar, kampanyalı satışlar, fiyat etiketi ve garanti belgesi ile ilgili de gerekli araştırmaları yapınız. Araştırmanızı daha da desteklemek ve geliştirmek için il ve ilçelerde bulunan Tüketici Hakem Heyetleri ile de görüşmeler gerçekleştiriniz. Bu çerçevede bir infografik veya poster hazırlayarak paylaşınız. Bu etkinlik kapsamında aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Tüketicinin Korunması Kanununun kapsamı hakkında bilgi veriniz.

.....

.....

2. Tüketicinin Korunması Kanunu hangi haklarımızı teminat altına almaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

3. Bir tüketici olarak hak ihlaline veya zarara uğradığınızda neler yapmanız gerektiğini açıklayınız.

.....

.....

4. Ayıplı mal, taksitli satışlar, kampanyalı satışlar, fiyat etiketi ve garanti belgesi ile ilgili kavramları açıklayınız.

.....

.....

5. İl ve ilçelerde bulunan Tüketici Hakem Heyetlerinin yaptığı iş ve işlemleri açıklayınız.

.....

.....

2. ETKİNLİK	Finansal Okuryazarlık	Sorumluluk		Bireysel	Ders İçi
Etkinliğin Adı	**AYIPLI MAL SATIŞI**			**Etkinliğin Süresi**	80 Dakika
Etkinliğin Amacı	**1.** Ayıplı mal satışlarını açıklayabilme **2.** Tüketici olarak haklarının farkında olma				
Etkinliğin Açıklaması	Etkinlik bireysel ayıplı mal satışını ve tüketici olarak haklarının farkında olmasını içermektedir.				
Etkinliğin Uygulanması	Öğretmen tarafından öğrencilere tüketici olarak hakları hatırlatılarak konuya dikkatleri çekilir. Ayıplı mal satın aldıklarında neler yaptıkları ile ilgili sorularak akış sürdürülür. Bu konuda deneyim yaşamış olanlara öncelik ve söz verilerek deneyimlerini paylaşma fırsatı verilir. Ayıplı mal satın aldıklarında neler yapmaları gerektiği ile ilgili süreci ve tüketici olarak haklarının neler olduğu ile ilgili genel ağ üzerinden araştırma yapmaları istenir. Öğrenciler Ticaret Bakanlığı'nın ilgili web sitesine yönlendirilir. Konu ile ilgili bir infografik hazırlamaları sağlanır. Konu ile ilgili sorular sorularak öğrencilerden yanıtlar alınarak öğrencilere geri bildirimlerde bulunulur.				

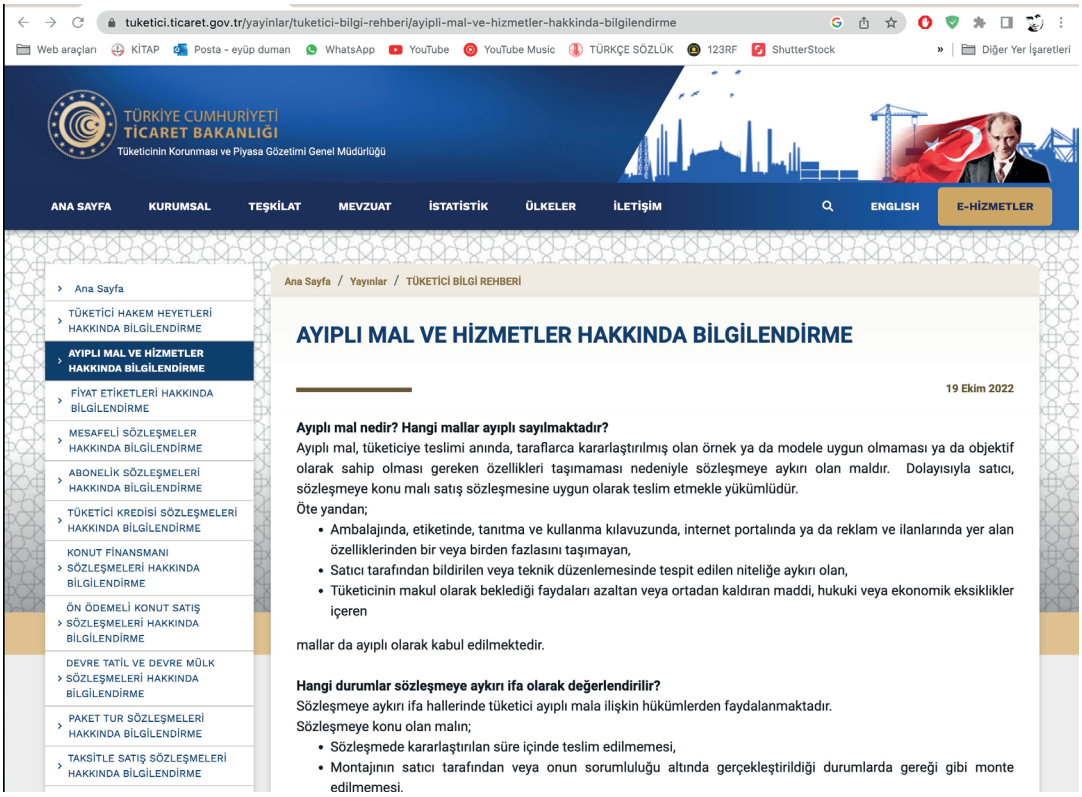

İlgili linke ulaşmak için karekodu okutunuz.

Görsel 5.2: Ayıplı Mal ve Hizmetler Hakkında Bilgilendirme ile ilgili web sitesi

Yönerge: Ayıplı mal satın alındığında neler yapılması gerektiği ile ilgili süreci ve tüketici olarak sahip olduğunuz hakları genel ağ üzerinden araştırınız. Konu ile ilgili bir infografik hazırlayınız. Önemli gördüğünüz noktaları infografik üzerinde ayrıca vurgulayınız. Öğrendiklerinize ve araştırmalarınıza dayanarak yandaki soruları cevaplandırınız.

Etkinlik Soruları

1. Ayıplı mal ne demektir?

.....

.....

.....

.....

2. Ayıplı mal satın alındığı durumlarda yapılması gerekenler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

3. Satın alma işlemlerinde nelere dikkat edilmelidir?

.....

.....

.....

.....

4. Ayıplı mal satın alındığında tüketici olarak haklarınız nelerdir?

.....

.....

.....

.....

KAYNAKÇA

GİRİŞ

- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2020). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. Tüketici Hizmetlerine Giriş 9. Sınıf Ders Kitabı. Ankara.
- Yiğitbaş, Ş. , Temeloğlu, E. & Şımşek, A. (2020). Ortaöğretim Çağındaki Gençlerde Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi . IBAD Sosyal Bilimler Dergisi , 2020 Special Issue , 411-432 . DOI: 10.21733/ibad.798756
- OECD (2016b), "PISA 2015 Financial Literacy Framework", in PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematic and Financial Literacy, Paris: OECD Publications.
- Ontario (2011b). Financial Literacy Scope and Sequence of Expectations. Resourse Guide. The Ontario Curriculum Grades 9-12. Toronto: Ministry of Education Ontario
- Orton, L. (2007). Financial Literacy: Lessons from International Experience, Ontario: Canadian Policy Research Networks.

1. KONU: FİNANSAL KAYNAKLAR

- https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/msolmaz/122251/Sigortac%C4%B1l%C4%B1k%20Ders%20Notu%201.pdf
- https://www.osmanlimenkul.com.tr/uploaded_files/file/pdf/hisse_senedi_yatirimi.pdf
- https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b62e1fb7-ebc1-4922-99dc-b3ba23320b9f/enflasyon.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROO
- Karataş, M., & Gavcar, E. (2001). Bazı meslek gruplarının tasarruf eğilimlerinin araştırılması: Muğla ili örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 38-46.
- Özbolat, Murat, (2004) "Türkiye'de Hayat Sigortaları ve Bireysel Emeklilik Sistemi", Detay Yayıncılık,1.baskı, Ankara.
- Sermaye Piyasası Kanunu (2012). Amaç, Kapsam ve Tanımlar.
- Şataf, C. & Yıldırım, O. (2019). Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (Bes) Algılanma Düzeyi: Ordu İli Örneği . Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi , 22 (2) , 572-588 . DOI: 10.29249/selcuksbmyd.590765
- Yıldırım, H., & Kesebir, M. (2019). FARKLI BÜYÜKLÜKTEKİ EKONOMİ VE FİNANSAL PİYASALARA SAHİP ÜLKELERE AİT BORSA ENDEKSLERİ ARASINDAKİ NEDENSEL-LİK İLİŞKİSİ. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 249-259.

2. KONU: BÜTÇE

- Şahin, M. ve Barış, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(2), 77-103. DOI: 10.18074/ckuiibfd.332555
- Cilasun, S. M. ve Kırdar, M. G. (2009). Türkiye'de Hane halklarının Gelir, Tüketim ve Tasarruf Davranışlarının Yatay Kesitlerle Bir Analizi. İktisat İşletme ve Finan s. 24(280): 9-46.
- Karataş, M.; Gavcar, E. (2001), Bazı Meslek Gruplarının Tasarruf Eğilimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 3(2):38-46.

3. KONU: TÜKETİM

- Bakırtaş, D., & Demirhan, H. (2015). İhtiyaç ve İstek Paradoksu: İktisadi ve Metafizik Bir Yaklaşım. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3(3), 71-87.
- Baydaş, A., Gökdeniz, İ., Canıtez, M., & Güngör, T. (2008). TÜKETİCİNİN SATIN ALMA KARAR SÜRECİNDE AİLE BİREYLERİNİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞ-MA. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 69-90.
- Irzık G., & Buğra, Ab (2001). İnsan Doğası, İnsan İhtiyaçları ve İktisat. Sosyal Bilimleri Yeniden Anlamak. (s. 34-42), Metis Yayınları, İstanbul.
- Tan, M. (2019). Tüketim Kültürü Bağlamında İstek ve İhtiyaçların Oluşumu: Kavramsal Bir Analiz . Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(2), 193-218. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/fuuiibfdergi/issue/51484/668261
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/ERSOY-Ali-Fuat-DEM%c4%b0RC%c4%b0-Aybala-GE%-c3%87M%-c4%b0%c5%9eTEN-G%c3%9cN%c3%9cM%c3%9cZET%c3%9cRK-A%c4%b0LES%c4%b0NDE-TASARRUFA-%c4%b0L%c4%b0%c5%9eK%-c4%b0NDE%c4%9e%c4%b0%c5%9e%c4%b0MLER.pdf Erişim tarihi ve saati: 20.02.2022- 14.40.
- Yanıklar, C. (2010). Tüketim Kültürü, Kapitalizm ve İnsan İhtiyaçları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Tartışma. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34(1), 25-32.

4. KONU: TASARRUF

- Finansal Okuryazarlık Derneği (2022). Finansal okuryazarlık nedir?. Erişim adresi: https://www.foder.org/en/ Erişim tarihi: 23.02.2022
- Çopur, D. Z. & Şafak, P. (2003). Ailede Gelirin Kullanımına İlişkin Karşılaşılan Problemlerin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 6(6),. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21114/227423
- Gönen, P. D. E. & Özmete, D. D. E. (2007). Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar ile Öz-saygı Arasındaki İlişki-nin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 11 (11) , 57-69. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21120/227493
- Yıldırım, G. (2017). Çocuklar için yaygın eğitim kapsamında yürütülen ekonomi eğitimi çalışmalarının incelenme

5. KONU: TÜKETİCİ VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

- Altıok, N., Babaoğul, M. (2007). Ankara: Evrensel Tüketici Hakları, Müberra Babaoğul, Arzu
- Şener (Ed.), Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi
- Güler, O. (2007). Ankara: Tüketicinin Korunmasında Avrupa Birliği Müktesebatının Neresindeyiz?, Müberra Babaoğul, Arzu Şener (Ed.), Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi
- Tunç, S. (2015). Türkiye'de tüketici haklarının gelişimi ve hak arama yolu olarak internet. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 1(2), 70-85.

GÖRSEL KAYNAKÇASI

Sayfa No	Genel Ağ Adresi - Erişim Tarihi ve Saati
Kapak	https://shutterstock.com, 387112978 (E.T.: 26.10.2022 saat: 21.56)
5	https://shutterstock.com, 1799301001 (E.T.: 26.10.2022 saat: 21.56)
9	https://shutterstock.com, 2018207942 (E.T.: 15.11.2022 saat: 00.56)
10	https://shutterstock.com, 1484767067 (E.T.: 25.12.2022 saat: 00.56)
11	https://shutterstock.com, 273602777 (E.T.: 12.12.2022 saat: 00.57)
12	https://shutterstock.com, 2068587575 (E.T.: 25.12.2022 saat: 22.34)
13	https://shutterstock.com, 2152785583 (E.T.: 28.12.2022 saat: 21.44)
	https://shutterstock.com, 2066521139 (E.T.: 29.12.2022 saat: 23.43)
14	https://shutterstock.com, 2114845910 (E.T.: 12.12.2022 saat: 00.59)
	https://shutterstock.com, 2212590629 (E.T.: 29.12.2022 saat: 01.18)
15	https://shutterstock.com, 1088013200 (E.T.: 15.11.2022 saat: 00.57)
16	https://shutterstock.com, 1899142279 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.17)
19	https://shutterstock.com, 331742222 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.18)
20	https://shutterstock.com, 1701134146 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.23)
24	Görsel Tasarımcı tarafından tasarlanmıştır.
25	Görsel Tasarımcı tarafından tasarlanmıştır.
30	https://tr.123rf.com, 131659434 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.23)
31	https://tr.123rf.com, 104559561 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.15)
	https://tr.123rf.com, 129955994 (E.T.: 25.10.2022 saat: 11.02)
	https://tr.123rf.com, 48842866 (E.T.: 02.08.2022 saat: 08.18)
32	https://shutterstock.com, 2078219704 (E.T.: 20.02.2023 saat: 08.23) Yukarıdaki görsel kullanılarak Görsel Tasarımcı tarafından tasarlanmıştır.
33	https://tr.123rf.com, 95505271 (E.T.: 28.07.2022 saat: 15.02)
35	https://tr.123rf.com, 36151596 (E.T.: 03.002.2022 saat: 10.02)
36	https://tr.123rf.com, 15402464 (E.T.: 28.07.2022 saat: 10.04)
40	Görsel Tasarımcı tarafından tasarlanmıştır.
41	https://tr.123rf.com, 127186767 (E.T.: 28.07.2022 saat: 10.57)
	https://tr.123rf.com, 22039417 (E.T.: 29.07.2022 saat: 10.58)
	https://tr.123rf.com, 116284380 (E.T.: 29.07.2022 saat: 10.59)
48	https://shutterstock.com, 1933122536 (E.T.: 15.11.2022 saat: 00.56)
50	https://tuketici.ticaret.gov.tr/yayinlar/tuketici-bilgi-rehberi/ayipli-mal-ve-hizmetler-hakkinda-bilgilendirme (E.T.: 16.02.2023 saat: 11:20)